

 **laiškai
lietuviams**

MAY 1992 GEGUŽĖ

MOTINAI	145	Bernardas Brazdžionis
MOTINOS DIENA, MOTINOS DIENOS	147	Kun. Robertas Pukenis
AŠ JUMS PALIEKU RAMYBĘ	148	K.J. Ambrasas, SJ
TIKROJI MALDA	150	J. Lauriūnas, SJ
SEKTI SAVO MOKYTOJU	153	Chiara Lubich
LKB KRONIKA	154	Vysk. S. Tamkevičius, SJ
VAIDINIMAI JĖZUITŲ GIMNAZIJOJE	166	Sabina Karosienė
KONGRESINIS SUSITAIKINIMAS	168	Antanas Saulaitis, SJ
AŽUOLO MIRTIS	171	Audra Kubiliūtė
TĖVYNĖJE	172	Gediminas Vakarīs
KALBA	175	Juozas Vaišnys, SJ
IVAIRYBĖS	176	Red.
ŠYPSULIAI	177	Red.
TRUMPAI	178	Juoz. Pr.

Pagrindinės šio numerio iliustracijos — Šiluvos koplyčios nuotraukos (K. Daugėlos).
 Viršelio piešinys — dail. Ados Sutkuvienės.
 Lietuviškas raidynas — Jono Bogutos.
 Skyrių vinjetės ir apdaila Teresės Bogutienės.

Laiškai Lietuviams — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July/August, when bimonthly, for \$15.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL. POSTMASTER: Send address changes to **Laiškai Lietuviams**, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636 — 1098.

KU biblioteka

093 00525842 2

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

Laiškai lietuviams

1991 / GEGUŽĖ — MAY / VOL. XLIII, NO. 5

MOTINAI

*Motina, man saulė tavo veidą mena,
Vargo raukšlės šviečia kaip žvaigždžių keliai,
Visą šitos žemės klaidų kelių mano
Tegu švies man tavo veido spinduliai.*

*Motina, man žemė tavo vardą šneka,
Vyturėliai čiulba jį gražiai kasryt,
Aidas man krūtinėn tartum laimė teka
Ir per širdį eina kaip rasa skaidri.*

*Motina, man gėlės tavo meilę šlama,
Už tave pasauly kas karščiau mylės?
Nepalik našlaičio, nelik vieno, mama,
Niekur neik, motule, dar iš tos šalies.*

*Tau širdim už širdį, tau vargu už vargą,
Meile tau už meilę atiduot einu,
Kaip obels viršūnė paguost galvą margą
Ir panešti žemės mirštančių dienų.*

Bernardas Brazdžionis

Šiluvos koplyčios altorius

K. Daugėlos nuotr.

MOTINOS DIENA, MOTINOS DIENOS ...

KUN. ROBERTAS PUKENIS

Gegužės mėnesį Mariją apgaubiame pavasario žiedais. Prabylame litanijos giesme, dažnai kartodami tą brangų žodį: „Motina... melski už mus“. Marija yra visų žemės dukterų motinos pavyzdys ir idealas. Todėl Viešpats ir išsirinko tą tyrą, be nuodėmės, mergelę, kad po jos širdimi išikūnytų Dievo Žodis, tapdamas žmogumi, Kristumi, kurio visas gyvenimas buvo pašvęstas meilei žmonėms. Jėzus Kristus paskelbė naują mokslą, kuris keičia, praturtina vidinį pasaulį dieviška palaima ir sukuria naujus santykius tarp žmonių ir Dievo.

Dievas nepaprastai išaukštino moterį, apdovanodamas ta nuostabia motinystės galia, kuri vyrams yra nesuvokiama.

Motinos meilė suteikė mums gyvybę. Motinos rankos augino ir mokė žengti pirmuosius žingsnius. Jos rankos parodė pasaulio platybę. Budėjo, meldėsi, aukėjo skausmus, ir degė prie lopšio josios širdis. O šypsena švelni ant veido pažadino svajones ir viltis. Tas žodis „Mama“ įsminga su malda kaip gražiausioji daina. Kokia brangi gyvenimo aukoj su plaukų žila sruoga, rožančiaus karoliais — tikėjime šventa. Jaučiu Tave aš laiminančiu žvilgsniu, pavargusią ir liūdną, bet visad gerą, švelnią. Dėkingas Tau už gimtą žodį, lietuviškąją vargo duoną ir Kristaus kryžių, krikščioniškąją laimę ir laisvės ilgesį, nušviestą Tėvynės meile ...

Pačios tyriausios žmogaus dorybės — pasiaukojimas, darbštumas, meilė tiesai — dvasios didybė, daugiausia išugdoma motinos. Motinos širdis yra šeimos laimės ugniakuras. Ar tu menį tą vakarą, nuspalvintą išsipildžiusiu laukimu, pražyduisia meilės svajone ir džiaugsmu? Vienintelį, nepaprastai žavų vestuvių vakarą, kai jūs abu tapote

gyvenimo draugais ir šventėje, ir kasdienybėje. Supai lopšį ir aukojai savo vargus, kad vaikai augtų sveiki, gražūs, laimingi. Bažnyčioje kūdikį kėlei ant rankų aukštai, kad pamatytų altorių ir kryžių, kad įsmigtų dvasioje giliai.

Tai jūs, šventosios motinos, savo skausmu, darbu, malda išnešiojot Tėvynės Atgimimą.

O būtų buvę labai sunku be Tavęs. Ar atsimeni tą dieną, kai skambutis iš Saugumo komiteto... ir laukimas nelaukiamų svečių... Tu greitai kambarį tvarkai, kad nieko įtartino nerastų budriai sekanti akis. Paruoši pietus, kad ir jų sąžinė prabiltų, kad blogį nugalėtų gerumu.

Kai juos priimdavau, mama kambarį meldavosi, kad nieko neišsitarčiau. Mane imdavo juokas. Petrai, Viktorai (saugumiečių vardai tikri), jūs taip stengdavotės: žvilgsnis fotografavo kiekvieną įdomesnę knygą, klausimais skverbte skverbdavotės ... Atsakydavau nekonkrečiai: nežinau, neprisimenu. Dievas tvarko likimą, o ne jūs.

„Draugams“ rūpėjo viskas, net buitinės detalės. Man taip pat buvo įdomu suvokti saugumo kėslus, taktiką. Dažnai jiems primindavau: ar nebijote Dievo, juk reikės už viską atsakyti. Jūsų būdavo sausas, oficialus atsakymas: „Mes saugom įstatymą“. Labai nepatogiai pasijusdavote prieš motinos žvilgsnį. Jis buvo gailingas, nes sklido iš tiesos ir meilės. Tas žvilgsnis nujausdavo jūsų dvasios skurdą, išdavikiškumą.

Ir nieko jūs nepasiekėt. Tebesklisdavo patriotinis žodis (pagal jus, kas antras pamokslas buvo „negeras“). Religinė knyga keliaudavo iš rankų į rankas. Duoti tada paskaityti religinę knygą — tai buvo nusikaltimas sovietų ideologijai.

AŠ JUMS PALIEKU RAMYBĘ

(Jn 14, 27 – 31)

K. J. AMBRASAS, SJ

Dažnai kartojami šv. Mišiose žodžiai “Aš jums palieku ramybę, duodu jums savo ramybę” yra pasakyti Kristaus tada, kai jis kalbėjo savo mokiniams prieš atsisveikindamas — prieš savo mirtį ant Kalvarijos kalno. Kristaus ramybė. Be priekaištų, be nerimo, be skundų ir kivirčų. Ramybė, kurią jis skleidė aplink save tada, kai vaikščiojo žydų žemės keliais ir takais. Ramybė, kurios jis mokė vargšus, nelaimingus. Ramybė, kurios taip visada ieško ir negali rasti žmogus, nes jis per daug nori, pernelyg daug trokšta ir blaškosi. Jis pasimeta, susipainioja savo svajonėse ir realybėje, savo sugebėjimuose ir troškimuose.

Ramybės palinkima ir tuomet, kai žmogus atsisveikina su šiuo pasauliu. Ypač ji pabrėžiama maldoje “Amžiną atilsį”... “teisisi ramybėje...”

Keista, kad mes šioje žemėje dažnai linkę bristi į spūstį, į triukšmą, į erzelių, į nesibaigiantį nerimą. Stengiamės visokiais būdais nuslopinti savo mintį, savo sąžinės balsą, kad tik neišgirstume tyloje to balso, kuris mus taip atsargiai ir kukliai, taip bičiuliškai ir tėviškai moko, ragina ir siūlo: “duodu jums savo ramybę. Ne taip aš ją duodu, kaip duoda pasaulis” (Jn 14, 27). Pasaulio, mūsų aplinkos ramybė – sekinanti, varginanti, neduodanti progos susikaupti,

---

Matote, kaip greitai viskas augo ir trūko. Istorija keitė pavadinimus. Jūsų būstinė, iš kurios planuojate nusikaltimus prieš motiną Tėvynę, yra gatvėje, šiandien pavadintoje Vasario 16-osios vardu. Ar tai ne istorijos pamoka, nors jūsų daina dar nesudainuota?

Jau stovi kryžiai aikštėse. Kristus sugrįžta į mūsų gyvenimą. Motinos perduos savo vaikams istorinę atmintį ir kryžiumi laimins savo namus, prašys vaikeliams Šventosios Dvasios dovanų...

... Ir vis dėlto, motina, paklausiu, koks Tavo vardas: Marija, Morta, Magdalena?

Morta, tu rūpinies viskuo, o užmiršti, kad reikia tik vieno — meilės Dievui ir ją įdiegti vaikams. Geriau tavo sielos paveikslas būtų kaip Marijos arba Magdalenos. Marija visada ištikimai mylėjo, O Magdalena buvo paklydusi, bet atgailavo ir ašarom suvilgė Kristaus kojas, plaukais nušluostė. Jėzus jai viską atleido.

Kokie jūs dar laimingi, kad galite paliesti savo motinos kaktą, ašarą nušluostyt, nuraminti: “Nesielvartauk, nes kiekviena kova reikalinga aukų”.

Lietuvė motina buvo didvyrė praeity, išliko dabarty ir bus šventoji ateity.

O motinos vaikšto po žemę, skleidamos savo rankų šilumą ir veido šviesą. Dalija duoną ir varsto rožančiaus karolius. Pasisiuvą šventinę suknelę kelionėn ir išeina, palikdamos skausmo ir ilgesio sutemas, atminimų skarą ir savo nemiršančią meilę.

Gegužės primąjį sekmadienį melsimės už Tave. Kas amžiną-jį atilsį (jaučiu tuštumą kambary ir amžinai Tave savy ...), kas Tėve mūsų — palaimos gyvosioms — gegužės svają ...

pagalvoti, o tik apgaulingas miražas, kuris žadėte daug žada, bet palieka sieloje sausrą, dažnai neviltį, skausmą, tuštumą ir net vargą. Tai alinanti ramybė. Tai ne ramybė, o iščiulpianti paskutinius gerus troškimus alinimo mašina. Kodėl po miesto triukšmo ir posėdžių, mitingų ir susirinkimų daugelis ieško pamiškėse trobelių, paežerėse klėtelių, paupiuose namelių? Kodėl žmogui reikia atsikvėpti, palūkėti, atitrūkti? Kodėl reikia pabūti su savim? Kodėl vienuoliai, kunigai ir kiekvienas protingas katalikas bent kelias dienas per metus susiranda laiko atlikti dvasinius susikaupimus, vadinamus rekolekcijomis? Kodėl daugelyje pasaulio šalių yra specialūs namai su puošnėmis ir paprastomis koplyčiomis, specialiomis bibliotekomis ir kitais patogumais, kur gali bet kuriuo metu ir bet kokios specialybės, amžiaus žmonės suvažiuoti ir su vadovu, su pasirengusiu tam darbui dvasios tėvu ar net pasauliečiu atlikti trijų, penkių, aštuonių ar net viso mėnesio — trisdešimties dienų — dvasinį susitelkimą: gali žmogus atitrūkti nuo savo reikalų, rūpesčių, įprastos ir kartais įkyrios aplinkos, pabūti su Kristumi, pabūti gamtoje, paklausti, ką šneka vėjas, ką pasakoja savo giesmėmis paukščiai, ką byloja tas niekados neišsemiantis ir niekados nepasenstantis savo gilumu ir išmintimi Šv. Rašto — Gerosios Naujienos — puslapis...

Koks gražus pasisveikinimas, kai žmogus įžengia į kieno nors namus: "Ramybė šiems namams" arba: "Taika ir ramybė šių namų gyventojams". Ar su ramybe vaikštau į namus? Einu į darbą, į mokslą, į kelionę, į poilsį? Ką nešioju savo širdyje ir ką daliju žmonėms? Šeimos ar bendruomenės nariams? Ar ramiu savo žvilgsniu, ramiu žodžiu ir ramumo kupina tyła pakenčiu kitus, kurie triukšmauja, kivirčijasi, be reikalo ir be atvangos tauškia, kas reikia ir nereikia? Kas mano širdyje gyvena? Ar mano mintis pakyla bent kiek nuo to amžino triukšmo, kurio apimti žmonės dažnai ver-

Marijos statula Šiluvos koplyčioje
K. Daugėlos nuotr.

čiasi per galvą, kad tik daugiau uždirbti, kad tik daugiau turėti, kad tik kitus pralenk-ti, kad tik nepasiduoti?

Jei mano širdyje gyvena ramybė, tai ko-kį džiaugsmą turi kelti kiti Kristaus žodžiai: "Nėra didesnės meilės, kaip gyvybę už drau-gus atiduoti" (Jn 15, 13). Ar mano ryžtas, mano puoselėta ramybė gali žengti tokį žingsnį? Ar apie tai pagalvoju?..

TIKROJI MALDA

JONAS LAURIŪNAS, SJ

“Kartą Jėzus vienoje vietoje meldėsi. Jam baigus maldą, vienas mokinyš paprašė: ‘Viešpatie, išmokyk mus melstis’”(Lk. 11, 1).

Su malda mes turime daugiau sunkumų negu Jėzaus mokiniai. Ne tik dėl maldos turinio mums kyla abejonių. Mes klausiamo: iš viso ar verta melstis? Galbūt dar turime ir kitokių sunkumų: laiko stoka; mūsų nepatenkinanti tradicinė senovinė forma – ji neatitinka mūsų vidinės jausenos. Bet turbūt tikriausias sunkumas melstis slypi kažkur giliau. Nes kai mes kuo nors esame labai įsitikinę, randame tam laiko, surandame ir žodžių išreikšti.

Prisipažinkime atvirai: mes abejojame, ar malda turi tikslą. Kažkas prasitaręs, kad melstis – tai kalbėtis telefonu, nesant tikram, ar kitame laido gale kas klauso. Ar mūsų maldos nueina kur reikia? Ar yra kam naudingos? Daugelis tvirtina, kad iš maldos – jokios naudos: tai beprasmiška laiko gaišatis. Ar malda turi prasmę?

Turime žinoti, kad daugelio dalykų malda nepakeisime. Būtų utopija kasdien sulaukti stebuklo. Jei reikia ką pakeisti, pirmiausia turime patys pridėti ranką. O gal geriau yra dirbti negu melstis? Mūsų protėviai vienodai vertino ir vieną, ir kitą: darbą ir maldą. Ne vienas šiandienis žmogus yra įsitikinęs, kad mums padėti gali tik darbas,

pastangos, bendri siekimai. Į maldą žiūrime skeptiškai.

Bet Jėzus sako mums, kad “reikia visuomet melstis ir nepaliauti” (Lk 18, 1). Jo žodžiai galioja ir dabar. Jis moko mus, ko turime melstis ir kaip melstis. Jis užtikrina mus, kad būsime išklaudyti: jei žmonės išklauso savo vaikų ir draugų prašymus, tai juo labiau Dievas išklausys mūsų maldas!

Kaip tai suprasti? Kaip tai suderinti su mūsų patirtimi? Ar šis pažadas nėra tuščias?

Trumpame apmąstyme neįmanoma aprepti visko, ką Jėzus nori mums pasakyti apie maldą – pasitenkinsime viena kita mintimi.

Dievo reikalai – aukščiau. Ko laukiame, kai meldžiamės? Norime, kad Dievas atsižvelgtų į mūsų poreikius, kad padarytų tai, ko prašome. Mes norime, kad mūsų malda atneštų mums ką gera. Jeigu to nepatiriame, nusiviliame. Manome, kad Dievas turėtų būti “teisingesnis”. Jei meldžiamės, jei laikomės Dievo įsakymų ir padoriai krikščioniškai gyvename, Dievas turėtų tai “įvertinti” ir aiškiai parodyti.

Mūsų maldos samprata neretai yra per daug žmogiška, primityvi. Štai pavyzdys iš senesnių laikų. Pasitaikius lietingai vasarai viename kurorte, žmonės susirinko pas kleboną ir sakė: “Padarykime rytoj procesiją, prašydami, kad liautųsi lietus”. Klebonas išklaušė kalbų, paskui ramiai nuėjo prie ba-

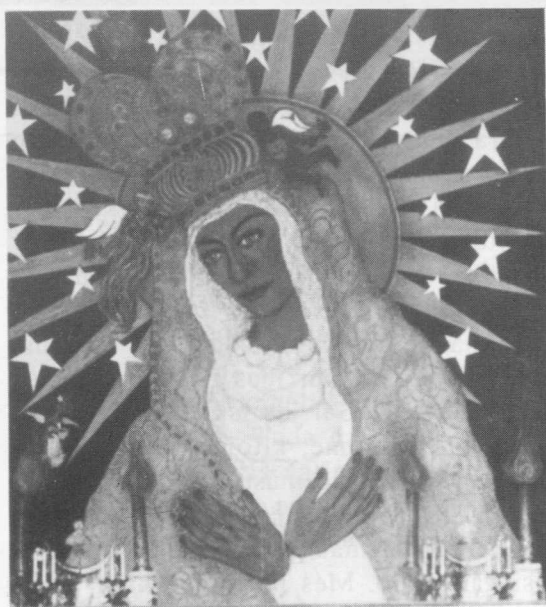
Dievui mes negalime nurodinėti ar sąskaitų pateikti. Klausimas “ar malda naudinga?” iš esmės klaidingas. Malda nėra priemonė tikslui – informuoti Dievą ar jį “paspausti”.

rometro, pabarškino ir šypsodamasis pasakė: “Pirmiausia prašykime Dievą, kad padėtų mums išsklaidyti savo širdyse pykčio, pavydo, įtarumo, neapykantos debesis, o paskui žiūrėkime barometro”.

Kur čia tiesa? Jei žmonės tikrai manė, jog užtenka tik surengti procesiją, ir Dievas savo ranka nugins debesis į kitą kraštą, kad jiems būtų maloniau atstogauti (net nepagalvojo apie žemdirbius, šienapjūtę ar javapjūtę), tai jų galvojimas buvo primityvus ir savanaudiškas. Ar norime pasakyti, kad nereikia jokių maldų, procesijų? Jokiu būdu! Norime pasakyti, kad meldžiamės ne tam, lyg “piketuotume” su savo reikalavimais Dievui, bet kad pareikštume, jog esame jo *priklausomi*, todėl galime visko prašyti, dar labiau – už viską dėkoti. Dievas, kuris vien privalėtų rūpintis mūsų sveikata, geru oru ir būtų atsakingas už visus mūsų gyvenimo mažmožius, būtų ne Dievas, o talismanas.

Galbūt sąmoningai mes taip primityviai ir nemąstome, bet šitokios mintys dažnai lenda mums į galvą. Mes norime, kad Dievas kas žingsnis mums atsilygintų už mūsų paklusnumą, reikalaujame sau sėkmės. Bet su Dievu negalima taip elgtis! Dievui mes negalime nurodinėti ar sąskaitų pateikti. Klausimas “ar malda naudinga?” iš esmės klaidingas. Malda nėra priemonė tikslui – informuoti Dievą ar jį “paspausti”. Maldos tikslas yra visai kitas.

Mūsų malda turi būti Dievo išpažinimas. Malda – tai pirmiausia Dievo *pripažinimas* ir *pagarbinimas*. Melsdamiesi mes pareiškiamo, kad Dievas yra, kad mes visiškai priklausome nuo jo. Pareiškiamo, kad už visa, kas mes esame ir ką turime, ačiū jam! Melsdamiesi mes *atsiskleidžiame jo žodžiui, ieškome jo valios*. Mes norime, kad jo “interesai” taptų mūsų interesais. Melsdamiesi mes nenorime primesti jam savo valios, bet norime patys prisiderinti prie jo valios. Šiuo tad požiūriu ir pateikiame Dievui savo asmeninius prašymus. Jie įjungiami į didžiuosius prašymus, kuriuos pirmiausia pateikti Dievui

Šį paveikslą piešė Marija Banguolė Raugaitė, kuri 1967 m. baigė Filadelfijos meno kolegiją bakalauro laipsniu. Vėliau dar studijavo Pensilvanijos meno akademijoje. Pradėjusi abstraktais, perėjo į įžvalginių portretų tapybą bei visokias vizijas. Yra laimėjusi premijų bendrose parodose. Dabar, gyvendama Los Angeles, baigia studijas magistro laipsniui ir mokytojauja.

Jėzus moko savo sudėtoje maldoje “Tėve mūsų”. Ko ja prašome?

Pirmiausia prašome, kad visi žmonės Dievą šventai pripažintų, kad ateitų jo viešpatavimas, kad jo valia žemėje būtų vykdoma lygiai mielai ir tiksliai, kaip ji vykdoma danguje. Tik po to prašome “kasdienės duonos” ir visko, kas reikalinga kasdieniam mūsų gyvenimui; prašom atleidimo ir atlaidumo, kurio taip reikia taikiam žmonių sugyvenimui. Meldžiame stiprybės, kai esame gundomi, ir apsaugos nuo visokio blogio.

Visa tai – rimti prašydami, ir jie nelieka neišgirsti. Bet žiūrėkime eilės. Buitiniai bei individualūs prašymai – ne pirmoje vietoje; jie yra įjungti į didelį prašymą, kad ateitų Dievo viešpatavimas, o su juo – tikroji taika ir palaima. Trokštame ir prašome, kad išsipldytų Dievo mintys bei planai mumyse ir pasaulyje. Šiuo požiūriu mes išklausomi.

Dievas išklauso savo būdu. Bet argi daug maldų nelieka neišklausytų? Paklauskime antraip: iš kur mes žinome, kad jos neišklausytos? Gal jos išklausytos kitaip, negu mes manome, kitoje plotmėje, kitu laiku? Dievas mato mūsų praeitį, dabartį ir ateitį viename taške. Tariamasi mūsų prašymų neišklausymas gali jo akyse atrodyti visiškai kitaip. Mes nežinome kaip: nežinome kodėl. Bet tikėjimo šviesoje mes tikrai žinome: Dievas išklauso taip, kaip naudingiau mūsų išganymui. Net ir tada, kai malda mums atrodo neišklausyta, tikėjimas mums sako: Dievas yra, jis mato, girdi mus ir bėdoje neapleis mūsų.

Ką visa tai reiškia? Gal turime atokiai laikytis nuo Dievo ir tik iškilmingus himnus jam giedoti, o ne kaip vaikai familiariai kalbėtis su juo apie viską, kas mus jaudina, slegia ar džiugina? Be abejonės, turime tam teisę. Bet ne kaip užsispyrę vaikai, kurie trepsi ir rėkia, kad būtina pasiektų savo, bet kaip nesavanaudžiai žmonės, žinantys, kad Dievas juos globoja ir kad visi jų prašymai turi įsijungti į Jėzaus prašymą: “Ne mano, bet Tavo tebūna valia!”

Viena motina vežė savo nesveiką dukrelę į Liurdą, kur Dievo artimybė dažnai pasireiškia nepaprastu būdu. Traukinyje sakė maldininkus lydinčiam savo klebonui: “Kokia būčiau laiminga, jei dukrelė pasveiktų! Bet tegu būna taip, kaip Dievui atrodoys geriau”. Vaikas nepasveiko. Grįždama motina kalbėjo: “Mes vis tiek labai laimingos. Mes pajutome, kad mūsų vargas turi prasmę, ir mes jį noriai ir linksmiai nešime. Toks mūsų Liurdo stebuklas”. Ši moteris suprato, ką Jėzus yra pasakęs, kad meldžiantiems

Dievas visada duoda “Šventąją Dvasią”: nebūtinai tai, ko prašyta, bet daug daugiau, kažką nepaprastai didžio – Dvasią Jėzaus, kuris ant kryžiaus meldėsi: “Tėve, į Tavo rankas atiduodu savo dvasią”.

Mes einame prie Dievo ir mūsų užtarėjų – šventųjų ne taip, kaip prie advokato. Advokatas atstovauja mūsų reikalui, mūsų teisei. Už tai jam atlyginame. Jis mums tarnauja, mes jam atsilyginame. *Maldoje einame prie Dievo ne tam, kad jis mums tarnautų, bet kad mes būtume geri jo tarnai, kad jis per mus pasiektų savo šventus tikslus.* Savo malda mes nenorime pakeisti Dievo valios, o veikiau – kad jis pakeistų mūsų valią, kad duotų mums jėgų atsiduoti visu gyvenimu jo valiai. Kiekvienas mūsų prašymas turi prisijungti prie centrinio “Tėve mūsų” prašymo: “teesie Tavo valia!” Mūsų verkianti ir kenčianti širdis turi teisę tarti “Tepraeina ta taurė!” Bet taip pat turime sakyti drauge su Jėzumi: “Tebūnie ne mano, bet Tavo valia!”

Turime palaidoti Dievo – talismano sampratą. Negaila jos. Mums reikia melstis, kad mes neprarastume tikrojo Dievo; Dievo, kuris mus pašaukė vardu, kuris mus su meile prakalbino ir kuris nori, kad mes atsilieptume į jo žodį, atsilieptume pasitikėjimu ir dėkingumu: “Tu esi mano Dievas, mano širdies Dievas!”

Kai iš tikros širdies sakome Dievui “Tėve”, mūsų malda prasminga. Ji suartina mus su Dievu, ji atveria mus Šventajai Dvasiai, kaip užtikrina Jėzus (Lk 11, 13). Jei mes tikime Tėvu, mūsų poreikiai yra patikėti geriausioms rankoms.

■ Lietuvoje nuo 1955 m., kai Sovietų Sąjungoje buvo leisti abortai, buvo sunaikinta apie milijonas negimusių gyvybių. Apie šią Lietuvos nelaimę taip skelbia “Šeimos” žurnalas.

■ Katalikų universitetas Vašingtone priglaudė į JAV sostinę nuvykusias “Virgo” ansamblio studentes ir vadovus. Jos dainavo Lietuvos ambasadose.

SEKTI SAVO MOKYTOJU

CHIARA LUBICH

Tas Evangelijos sakiny s pagal Luką yra dalis trumpų, panašių frazių (6, 39–49), kuriose Jėzus sako, kaip labai svarbu ištikimai gyventi pagal jo mokymą.

Jėzus kalba apie tą principą, kurio supratimas tuo metu buvo populiarus, rodantis aukščiausią idealą, kurį mokiny s galėjo tikėtis pasiekti. Jėzus apie tai kalba ir kituose kontekstuose (Mt 10, 24; Jn 13, 16; 15, 20) apie skirtingus reikšmės niuansus ir pritaikymus. Šiuo atveju Jėzus nori mums pasakyti, jog nepaisant, kad pasaulyje mokiniui labai sunku būti panašiam į savo mokytoją, bet Jėzaus mokykloje pasiryžusiam gyventi pagal jo žodžius įmanoma kiekvienam.

Čia yra aišku tai, jog Jėzus nori priminti mums, kad jis yra vienintelis tikrasis mokytojas. Jis yra vienintelis galįs parodyti tikrąją mūsų gyvenimo prasmę, vedamas mus saugiai mūsų žemiškoje kelionėje (Lk 6, 39). Jis yra vienintelis, kuris gali mūsų širdį išlaisvinti iš nuodėmės jungo ir padėti mums būti kilnios ir skaisčios dvasios žmonėmis. Jis yra vienintelis, kuris gali formuoti mūsų gyvenimą, statydamas jį kaip namą ant nepajudinamos uolos (Lk 6, 47).

Jėzus nori mums pasakyti, jog mes taip pat galime būti kaip jis. Tai mus nepaprastai stebina! Mes tik turime suprasti, kad jis nori mus pakelti į savo ligį.

Juk jis ir atėjo duoti mums savo nuostabią šviesą ir savo meilės turtingumą. Ir šio meto pasaulyje Jėzus nori padaryti mus savo mokiniais, lygiais jam ir panašiais į jį.

Kaip mes galėtumėm gyventi pagal čia mąstomus Jėzaus žodžius? Stengdamiesi gyventi pagal Evangeliją, taip kaip Jėzus nori — ištikimai. Tada galėsime suprasti, jog turime stengtis šalinti mūsų vidines priešingybes, kurios neleidžia mums derinti tikėjimo su gyvenimu.

“Mokiny s
nėra viršesnis
už mokytoją;
kiekvienas
mokiny s
bus gerai
išlavintas, jei
bus kaip
mokytojas”
(Lk 6, 40).

Mes galime matyti, kad Jėzus turi tokią pat gilią meilę savo dangiškajam Tėvui ir žmonėms. O tas jo tobulas pastovumas rodo jo žodžių ir gyvenimo darumą. Tai kaip tik žavėjo ir patraukė tuos, kurie jį sekė. Ir mes turėtumėm tokiais būti. Užtai mes turėtumėm būti kaip tie maži vaikai, nuoširdžiai atviri ir imlūs jo nuostabiems tiesos ir revoliucingos galybės žodžiams, visu uolumu juos vykdydami. Tada galėsime būti

tokiais jo mokiniais, kokių jis nori; panašiais į savo mokytoją, lyg patapę Jėzumi ir paplitę visame pasaulyje. Argi galėtumėm surasti kitą tokį nuostabiai gražų ir kilnų pašaukimą?

Tad būkime konkretūs, gyvendami pagal tą sakinį: “Taigi būkite tokie tobuli, kaip jūsų dangiškasis Tėvas yra tobulas” (Mt 5, 48).

Iš anglų kalbos išvertė *Kostas Paulius*

LKB KRONIKA

VYSK.
SIGITAS
TAMKEVIČIUS, SJ

Seniai ramybės nedavė mintis, jog reikia parašyti nors trumpus prisiminimus apie tai, kaip atsirado ir buvo leidžiama Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika (LKB Kronika), nes be manęs niekas jų neparašys. Rašymą vis atidėliočiau, nes trūko laiko, bet kuo toliau, vis labiau jo trūksta. Dabar gi laiko turiu, — saulei leidžiantis, Pan Amerika lėktuvas pakilo iš Kenedžio aerouosto ir Maskvoje nusileis tik rytoj per pietus...

Vietoje ižangos

Pradėjau mokytis Kauno Kunigų Seminarijoje Chruščiovo metais. Tikriausiai pasisekė, nes tuo laiku niekas manęs neverbavo būti šnipu, niekas nieko nereikalavo, ko neišpildęs būčiau turėjęs apleisti Seminariją.

Trečiais mokslo metais buvau paimtas į sovietinę armiją ir sugrįžęs neradau paliktos Seminarijos; buvo pasikeitusi ne tik Seminarijos vadovybė, bet ir Seminarijos dvasia. Mane stebino kai kurie klierikai, kurie agitavo, jog nereikia melstis. Kai 1961 m. vasarą buvau iškviestas į Lazdijų rajono pasų skyrių ir iš čia nuvestas į KGB skyrių, kur saugumietis „Jonas“ primygtinai įkalbinėjo „draugauti“, tada supratau, kas sujaukė Seminarijos dvasią. Nors kruvinas stalinizmo laikotarpis vis tolo į praeitį, bet virš Tėvynės ir Bažnyčios dangaus rinkosi vis tirštesni debesys. „Neklystanti ir neklaidinanti“ kompartija mums planavo šviesią ateitį, kuriai trukdė tautiškumas ir religija. Religijų reikalų taryba uoliai vykdė partijos programą — naikinti tikėjimą. Buvo suvaržyta ne tik Kunigų Seminarijos veikla; patys kunigai sovietinių įstatymų ir instrukcijų spygliuota tvora buvo bandomi uždaryti klebonuose merdėjimui. Neklusnesniems grėsė bausmė nuo uždraudimo eiti kunigo pareigas ligi kalėjimo kameros. Tikintiesiems trūko būtiniausių priemonių: katekizmų, maldaknygių, net rožančių. Tokiomis sąlygomis reikėjo apsispręsti, ko klausyti: Dievo ar žmogaus? Buvo žengti pirmieji neklusnumo žingsniai, kurie atvedė prie Kronikos.

Arčiau Kronikos

Vienminčiai kunigai laikas nuo laiko rinkdavomės aptarti einamuosius reikalus ir pastoracinius klausimus. Viena iš didžiausių bėdų buvo neaiški ateitis: kasmet mirdavo kelios dešimtys kunigų, o Seminarija savo vartus atverdavo vos penkiems klierikams, — likusieji likdavo už vartų. Sovietinės valdžios planas buvo aiškus; kuo greičiau iki minimumo

sumažinti kunigų skaičių, dirbančiuosius — uždaryti klebonijose, o kai kuriuos — net užverbuoti savo agentais. Tokiu būdu Bažnyčiai bus suduotas mirtinas smūgis: netekusi ganytojų, ji pradės merdėti.

Ką daryti?

Šis klausimas nedavė ramybės visiems, kurie gyveno Bažnyčios reikalais. 1968 m. bediskutuojant Bažnyčios problemas, kilo sumanymas pradėti reikalauti Kunigų Seminarijos limito panaikinimo ir apie Bažnyčios persekiojimą pabandyti informuoti laisvąjį pasaulį.

Gimė peticijos Telšių ir Vilkaviškio vyskupijose, kurios išgąsdino partiją ir saugumą, — vieni kunigai buvo išbarti, kitiems — uždrausta eiti pareigas. Peržengti geležinę uždangą tuo metu buvo sunku, bet įmanoma. Pradėjome nuo to, kad šiek tiek informacijos rašomąja mašinėle parašėme ant balto audklo ir įsiuvome į drabužių moters, važiuavusios į JAV. Vėliau pasisekė užmegzti ryšių su Maskvos disidentais. Maskvoje studijavęs Arimantas Raškinis supažindino su Sergieju mi Kovaliovu, tapusiu dideliu lietuvių draugu.

Dievo malonė

1969 m. man buvo atimta teisė eiti kunigo pareigas ir reikėjo kur nors įsidarbinti. Vasarą kartu su kun. Juozu Zdebskiu dirbau Prienų melioracijoje. Į darbą priėmė ir globojo darbų vykdytojas Jurgis Brilius, kuris padėdavo ištrūkti iš melioracijos griovių ir dirbti bažnytinį darbą. Per tuos metus išsiplėtė pažinčių ratas ir atsirado patyrimo dirbti pagrindžio sąlygomis. Tie metai buvo tikrai Dievo malonė; jie davė tai, ko nebuvo davusi Seminarija. Tapo ne tik man aišku, kad sovietinis registracijos pažymėjimas, kurio turėjimas suteikdavo teisę atlikti kunigo pareigas, nėra išganymas. Svarbiausia, kaip anuomet sakė tremtinys vyskupas Vincentas Sladkevičius, turėti Dievo registracijos pažymėjimą.

Simne

Paskyrimas į Simną vikaro pareigoms buvo kita Dievo malonė: turėjau gerą kleboną Juozą Matulevičių ir pakankamai daug laisvo laiko. Vilkaviškio vyskupijos ir kitų kunigų būreliuose pradėjome diskutuoti spaudos klausimą; buvo labai reikalingas leidinys, kuris žadintų tautinį, o ypač religinį sąmoningumą, kuris atspindėtų katalikų gyvenimo problemas ir bėdas. Tuo metu už vaikų mokymą buvo nuteistas kun. Antanas Šeškevičius, kun. Juozas Zdebskis ir kun. Prosperas Bubnys. Petro Plumpos padedamas, paruošiau pirmąjį leidinio numerį, kuriam parinkome “Vivos voco — Gyvuosius šaukiu” vardą. Norėjome, kad leidinį palaimintų Bažnyčia, todėl nuvykau pas tremtinį vysk. V. Sladkevičių ir jam parodžiau paruoštą medžiagą. Pavartė, pamastė, pagyrė sumanymą leisti kad ir kuklų leidinuką ir pasiūlė “Kronikos” vardą. Pas vyskupą ant stalo gulėjo lenkiškas laikraštis “Kronika”, o Maskvoje buvo labai populiari “Einamųjų įvykių kronika”. Vyskupas samprotavo: “Ar nebūtų gerai, jei leidinys aprašytų kokį nors įvykį ir būtų pridėtas trumpas komentaras? Ar ne toks leidinys būtų reikalingiausias?” Gerai idėjai liko tik pritarti ir tokiu būdu dabartinis mūsų kardinolas tapo “Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos” krikštatėviu. Gavęs palaiminimą, su paruoštu leidiniu nuvykau pas T. Joną Danylą, nes tokiam svarbiam žingsniui reikėjo gauti savo tiesioginio vyresniojo (tuo metu jis ėjo Lietuvos jėzuitų provinciolio pareigas) leidimą. Provinciolas suabejojo, ar pavyks leidiniui surinkti medžiagos, bet leidiniui pritarė. Pirmąjį numerį taisė ir savo ranka perrašė Petras Plumpa. Dalį numerio medžiagos perrašė šv. Šeimos kongregacijos sesuo Genovaitė Navickaitė, o likusią dalį užbaigiau ir subrošiūravęs išdalinau pažįstamiems. Tokiu būdu 1972 m. kovo mėnesio pirmoje pusėje Simno klebonijos mažame kambarėlyje šviesą išvydo “LKB Kronika” Nr. 1. Pravieniškių lageryje

kalinčio kun. Juozo Zdebskio prisiminimui parašiau datą: kovo 19-oji. Petras Plumpa pažadėjo kiekvieno Kronikos numerio padauginti apie 100 egzempliorių. Šiam darbui jis turėjo praktikos, o Kalniečių gatvėje vieno namo palėpėje — įrengtą dauginimo aparatą "Era". Čia buvo išleidęs ne vieną religinio turinio knygą.

Medžiagos rinkimas

Pradėdamas leisti Kroniką, nesvarsčiau, koku periodiškumu ji išeis, — kai susirinks pakankamai medžiagos, tada ir pasirodys numeris. Iš tikrųjų, surinkti medžiagą pasirodė pakankamai sunku, — negi paskelbsi "Tiesoje", kad pagrindžio leidiniui reikalingi sovietinės valdžios nusikaltimų prieš žmogaus teises aprašymai? Savo laimei turėjau didelį būrį kunigų, seselių vienuolių ir pasauliečių, kuriais galėjau pasitikėti, kad mokės tylėti. Jų tiesumas, sąžiningumas ir noras padėti buvo garantuotas; jiems visiems be galo rūpėjo Bažnyčios reikalai, gal trūko tik praktikos. Ne visi žmonės lengvai pasakodavo ar parašydavo apie savo vargus, ypatingai, jei žinodavo, kad pasakojimas pateks į Kroniką. Prisimenu daugelį faktų, kai net labai geri žmonės norėdavo likti nežinomi, — daug kam nesinorėjo atkreipti į save KGB dėmesį, o galbūt net būti tardomam. Tačiau buvo kunigų ir pasauliečių, kurie turimą medžiagą duodavo labai drąsiai. Vienas iš tokių buvo kun. Bronius Laurinavičius. Pradžioje ne visi suprato, kam reikalinga registruoti ir skelbti persekiojimo faktus. "Ir taip visi žino, ką daro sovietinė valdžia!" — šitaip kai kas teisindavo savo nenorą aprašyti vieną ar kitą faktą. Ypatingai norėjosi surinkti kuo daugiau drąsaus pasipriešinimo faktų, kad iš jų daugelis galėtų pasimokyti. Turbūt neapsiriksiu teigdamas, kad tokios rūšies aprašymai Kronikoje ypatingai pasitarnavo nugalint baimę ir ryžantis priešintis blogiui. Tokiu būdu diena po dienos medžiaga Kronikai kaupėsi.

Slėpimas

Dalis ateinančios medžiagos būdavo perrašyta rašomąja mašinėle; gudresnieji atsisėdavo ketvirtąjį ar penktąjį egzempliorių, tačiau dauguma medžiagos būdavo parašyta ranka. Buvo didelis pavojus, kad kratos metu gali būti paimti rankraščiai ir KGB nesunkiai suras autorius, todėl vienas iš didžiausių rūpesčių buvo gerai paslėpti gaudinamą medžiagą ir kuo greičiau perrašyti savo rašomąja mašinėle. Savo kambarėlyje dešimtis kartų viską peržiūrėjau, permaščiau visas galimybes ir neradau, kur slėpti. Net geriems klebonijos gyventojams nedrįsau pasakoti apie savo rūpesčius ir uždėti jiems naštą. Gal ir be reikalo? Nešioti ir slėpti pas kitus žmones buvo nepatogu ir pakankamai rizikinga, — bent pradžioje šitos minties atsisakiau. Rūpesčio genamas, ėjau į bažnyčią ir čia vaikščiojau, landžiojau po palėpes ir ieškojau, ieškojau ... Slėptuvė turėjo būti pakankamai saugi ir lengvai prieinama. Tokiu būdu kelerius metus Simno bažnyčioje kišdavau į pačią saugiausią (kaip man atrodė) vietą. Po kurio laiko ateidavo mintis, kad turima slėptuvė nesaugi, tai ieško-davau naujos vietos, kur nesugrauztų žiurkės ir nesurastų piktos žmonės.

Rašomoji mašinėlė

Ant stalo stovinti rašomoji mašinėlė buvo tarsi uždelsto veikimo bomba. Kiekvienu metu galėjo ateiti, ją paimti ir patikrinti. Kur ją paslėpti, kad per du mėnesius, kol bus renkama medžiaga, ji nekeltų grėsmės? Ji per daug didelė ir į kokią nors plyšį neįkiši. Kilo idėja rašomajai mašinėlei gauti raides su svirtelėmis ir vieną raidyną naudoti Kronikai, o kitą — oficialiems raštams, nors ir KGB jie būtų skirti. Maskvoje Puškino gatvėje esančioje krautuvėje pasisekė gauti net keletą svirtelių komplektų; kažkas rusišką raidyną pakeitė į lietuvišką ir tokiu būdu pavojinga mašinėlė ant mano stalo būdavo tik tas dienas, kol buvo redaguojamas nu-

meris. Paskui per 20 minučių padarydavau operaciją, ir ant stalo stovėdavo visiškai saugumui nenusikaltęs sutvėrimas. Šitą operaciją lengvai įsisavino ir mano bendradarbiai. Išimtas raidynas tilpdavo saujoje ir įsikišus jį į kišenę buvo galima bet kur išnešti ir lengvai paslėpti.

Kad liktų mažiau įkalčių, laikas nuo kaiko keisdavau ir pavojingąjį šriftą. Reikėdavo dalį raidžių lituokliu pakoreguoti, pakeičiant bent kai kurių raidžių mušimo poziciją. Šiai operacijai dažnai užtekdavo tik meistro replių. Vėliau, jau tardymo metu, įsitikinau, kad šios operacijos tobulai klaidino ekspertus nustatant nusikaltėlę rašomąją mašinėlę.

Pirmieji bendradarbiai

Pradėjus redaguoti Kroniką, reikėjo ieškoti bendradarbių; nepasitikėjau savo literatūriniais sugebėjimais. Dar dirbdamas Vilkaviškyje, susipažinau su savo klebonu kun. Ambraso broliu — lituanistu Kazimieru. Pasigavau aš jį Leipalingyje pas brolių kunigą ir pasisakiau savo rūpestį. Mano džiaugsmui Kazimieras nesvyruodamas sutiko padėti. Iš anksto susitardavome, kada jis atvyks pas savo brolių; paruošęs numerį, kišdavau į užantį ir važiuodavau į Leipalingį. Broliui kunigui nieko nesakydavau, kad be reikalo nesijaudintų, o po kelių dienų vėl nuvykdavau ir ištaisytą, išbrauktą parsiveždavau į Simną. Padaręs rašomajai mašinėlei operaciją — pakeitęs raidymą — per kelias dienas numerį perrašydavau. Kazimieras visus pataisymus darydavo savo ranka, todėl rizika buvo labai didelė: kiekvienu momentu bevežant ir perrašant saugumas galėjo paimti rankraščius ir nesunkiai nustatyti pagalbininko tapatumą. Manau, kad šitai suprato ir Kazimieras, bet dirbo ir baimės nerodė. Mačiau tik didelį norą padėti. Žinoma, ilgai taip tęstis negalėjo, juo labiau po to, kai saugumas pradėjo masiškai daryti kratas ir užvedė Kronikai bylą Nr. 345.

Darbas su Kronika labai palengvėjo, kai

į talką atėjo seselė vienuolė Elena Šuliauskaitė. Per ilgus metus ant jos pečių gulėjo didžioji darbo našta. Žinojau, koks pavojus jai grėsė, bet pasitikėjome Dievu ir dirbome.

Pagrindinis tikslas

Suredaguoti Kronikos numerį buvo tik pusė darbo, — visi, su kuo tariausi, suprato, kad Kronika tik tada atliks savo uždavinį, jeigu jos informacija pasklis ne tik Lietuvoje, bet ir laisvajame pasaulyje. Tuo laiku neturėjome galimybės dideliu tiražu padauginti ir paskleisti pagrindžio leidinį, nes lengviausiai prieinamos buvo tik rašomosios mašinėlės; kitokios dauginimo priemonės buvo griežtai kontroliuojamos. Per didelį vargą Vytautas Vaičiūnas (dabartinis Krikštonių klebonas) iš dalių sulipdydavo kopijavimo aparatą 'Era', kuriuo buvo galima, rizikuojant laisve, padauginti kelis šimtus egzempliorių ir paskleisti po Lietuvą.

Iškilo didžiausias uždavinys — koku būdu Kronikai pasiekti Vakarus? Tuo metu, kai pradėjo eiti Kronika, turistų iš Vakarų atvažiuodavo labai mažai ir tie patys negalėdavo pasukti iš nustatyto maršruto, — juo labiau — atvykti iš Vilniaus į provinciją. Be to, muitinėje kratos metu visada galima surasti vežamą medžiagą.

Lietuvos draugai

Dėmesys vėl nukrypo į Maskvą. Atnaujinome ryšį su Sergiejumi Kovaliovu ir jam nuveždavome naują Kronikos numerį. Maskviškiai Lietuvos draugai žinojo, ko mes labiausiai norime, — kad numeris patektų į Vakarus. Kartais laukdavome labai ilgai, kol pagaliau radijo stotis "Laisvė" ar "Vatikano radijas" pranešdavo, kad Vakaruose gautas naujas Kronikos numeris. Vėliau susiorientavome, kad į Maskvą reikia vežti ne vieną, bet du egzempliorius. Vienas — būdavo reikalingas "Einamųjų įvykių kronikai", kurios redaktoriai jiems reikalingą medžiagą išversdavo ir įdėdavo į savo leidinį, o kitą egzempliorių tuojau galėdavo

perduoti Vakarų korespondentams. Su dideliu dėkingumu ir pagarba menu Lietuvos draugus Maskvoje. Ramus Sergiejus Kovaliovas, visada besišypsantis Aleksandras Lavutas, labai dalykiška Tatjana Velikanova, energija kunkuliuojantis dvasininkas Glebas Jakuninas ir kt. Mus visus, labai skirtingus pagal tautybę, religiją ir luomą, jungė bendras uždavinys — informuoti pasaulį, kad ši informacija yra pats svarbiausias ginklas, kovojant prieš totalitarinės sistemos nešamą vergovę.

Kelionės į Maskvą

Kelionės į Maskvą buvo gana pavojingos: bet kur galėjai patekti į KGB objektyvą ir būti sulaikytas. Todėl naudotis lėktuvu po to, kai pradėjo reikalauti paso, buvo tiesiog neprotinga. Sėsti į Maskvos traukinį Kaune ar Vilniuje taip pat buvo rizikinga, nes geležinkelio stotys turėjo būti labiausiai sekamos. Buvo viena išeitis — įsėsti į Maskvos traukinį ne Lietuvoje. Dažnai kelionės į Maskvą būdavo labai romantiškos. Kas nors iš draugų, pvz., kun. Alfonsas Svarinskas pavežėdavo kur nors į Baltarusiją, o tenai ant kelio “pabalsuodavau”, ir pirmą pasitaikiusi mašina nuveždavo į Minską. Čia nusipirkdavau bilietą, apie 20 val. sėdėdavau į traukinį ir ankstų rytą jau būdavau Maskvoje. Važiuoti tokiu maršrutu atrodė gana saugu. Gyvendamas Kybartuose, bilietą pirkti važiuodavau į Černiakovską.

Dažnai tekdavo keliauti vienam, o kai kada turėdavau ir palydovą, kuris, saugodamas mane, pavojingą medžiagą veždavosi su savimi. Teatlygina Viešpats anuomet rizikavusiems savo laisve, kad tik būtų išsaugota Kronika.

Susitikimai

Atvažiavus į Maskvą, eiti į kurio nors disidentų butą buvo labai rizikinga, todėl visada susitardavome, kur sekantį kartą susitikime, — maskviečiai duodavo kokį nors adresą ir sutardavome tikslią datą bei susitikimo laiką. Stebėjausi jų atsakingumu, —

per ilgą laiką nebuvo nė vieno atvejo, kad sutartą dieną būtų neatvykę; nebent retkarčiais dėl svarbios priežasties truputį pavėluodavo. Iš mūsų paimdavo Kroniką, vėliau ir “Aušrą”, o parsivežti įduodavo “Einamųjų įvykių kroniką” ir dažnai dar ką nors iš tuometinio “samizdato”, pvz., “Gulago salynas” ir kt. Apsikeitę spauda, aptarę paskutinius įvykius, išsiskirdavome: jie grįždavo į darbą, o aš — laukdavau traukinio į Vilnių.

Kam siųsti?

Pradžioje net nebuvo aišku, kam siųsti Kroniką į Vakarus. Žinojau tiek, kad yra katalikiškas dienraštis “Draugas”, todėl susiradęs jo redakcijos adresą, užrašydavau ant perduodamo numerio viršelio ir siųsdavau į kelionę. Mes buvome įsitikinę, kad visiškai nesvarbu, kam pasiųsti, svarbu, kad patektų ne į komunistų rankas. Vėliau Vilniuje susipažinau su Rože Šomkaite iš JAV, kuri papasakojo apie Niujorke veikiančią Religinę šalpą, apie jos direktorių kun. Kazimierą Pugevičių ir apie jų pastangas padėti Lietuvai. Nuo tada ant Kronikos rašydavau kitą adresą. Šiandien man atrodo, kad Viešpats pasiųsdavo reikiamų žmonių, kai jie labiausiai būdavo reikalingi. Tokiais buvo R. Šomkaitė, kun. K. Pugevičius, vėliau Putnamo seselės vienuolės ir kt.

Areštai Maskvoje

KGB neabejotinai jautė, kokiais keliais saviplaukiai pasiekia vakarus ir bandė juos užblokuoti. Vienas po kito buvo suiminėjami aktyviausieji disidentai: S. Kovaliovas, T. Velikanova, Aleksandras Lavutas, Glebas Jakuninas ir kt. Juo toliau, juo Kronikos kelias per Maskvą darėsi sunkesnis. Tačiau tuo metu vis dažniau pradėjo atvykti turistai iš JAV. Lengviausia būtų buvę įduoti Kronikos numerį kuriam nors svečiui iš Vakarų, kad jį persiųstų nurodytu adresu, bet mūtinėje numeris galėjo ne tik žūti, bet ir pačiam svečiui pridaryti aibes nemalonumų. Ką daryti?

Mikrofilmai

Tarnaudamas sovietinėje armijoje, daug fotografavau, todėl nutariau, kad reikia daryti mikrofilmus ir juos slėpti į kokią nors suvenyrą, kurį galima įduoti svečiui iš Vakarų. Ilgą laiką šis metodas tarnavo labai sėkmingai. Vos paruoštą Kronikos numerį perkeldavau ant foto juostos; vienas numeris tilpdavo į labai mažą ritinėlį, kurį paslėpti būdavo nesunku. Dabar reikėdavo tik melstis ir laukti pirmo svečio iš Vakarų, kuris turėtų noro ir pakankamai drąsos šiek tiek surizikuoti. Gal tai laimingas atsitiktinumas, bet iš daugelio atvejų tik vieną kartą svečias atsisakė paimti mikrofilmą ir, kad nebyrėtų ašaros, padovanojo pakelį cigarečių. Dabar suprantu, kad negalima iš kiekvieno reikauti daugiau, negu jis pajėgia. Stebiuosi, kaip labai atvažiavusieji mylėjo Lietuvą, jeigu po trumpo paaiškinimo tuojau pats pasakydavo: "Gera, paimsiu!"

Daug kas nežinojo

Viešėdamas JAV, aplankiau Religinę šalpą ir apžiūrėjau Kronikos numerius bei mikrofilmus, kurie atkeliavo iš Lietuvos. Ne viską radau, kas buvo siūsta, kai kas žuvo Maskvoje kratų metu, kai kas pakelėje. Tačiau mane labai pradžiugino, kad radau ne vieną Kronikos numerį, kurį kažkas pasiuntė į Vakarus. Ačiū Dievui, kad tuo sunkiu metu daug kam rūpėjo Bažnyčios ir Tėvynės reikalai.

Kronika KGB rankose

1972 m. birželio 23 KGB kratos metu pas Jadvygą Stanelytę rado pirmąjį LKB Kronikos numerį, o liepos 5 d. užvedė baudžiamąją bylą #345. Metus su viršum sekė visus įtartinus asmenis ir 1973 m. lapkričio 20 d. padarė daugybę kratų. Didžiausias nuostolis buvo Petro Plumpos suėmimas. Talentingas, darbštus, bebaimis, — tokių darbininkų reta. KGB triumfavo, kad Kronika sunaikinta, tačiau gruodžio 12 d. pasirodė 8–sis numeris, kuriame buvo plati informacija apie kratas ir suėmimus.

Šiluvos koplyčios detalė

K. Daugėlos nuotr.

Areštai

Leidžiant Kroniką, buvo visko — romantikos ir skaudžiausių pergyvenimų. Artimų žmonių suėmimai visada būdavo be galo skaudūs. Jie būdavo labai artimi, reikalingi ir mano įtraukti į pavojingą darbą. Kaip koks sunkus akmuo užvirsdavo ant krūtinės, kurį tekdavo nešioti ilgai! Virgilijus Jaunelis pats pasišovė rotatoriumi padauginti 6–ąjį numerį, ir kratos metu buvo rastos vaškuotės; teisė kartu su Petru Plumpa. Tokių idealistų, kaip Virgutis (šitaip mes jį vadindavome) visada yra reta. Dėl Dievo, dėl Tėvynės jis galėjo eiti ne tik į lagerį, bet ir į ugnį. Kalinimas jam buvo labai sunkus, nes sunkiai sirgo, o kai sugrįžo, jis buvo nepanašus į save, — Kronikai jis labai daug paaukojo.

Nijolė Sadūnaitė jau žinojo kelius į

Maskvą, galėjo daug talkinti ne tik Kroniką platinant, bet ir redaguojant. Vėl areštas ir ilga 6-erių metų bausmė.

Juozas Gražys, Vladas Lapienis, Povilas Buzas, Anastazas Janulis, vienuolės Ona Vitkauskaitė, Genutė Navickaitė, Ona Prancūnaitė — visi jie buvo idealistai, visiems rūpėjo bent kuo pasitarnauti Bažnyčiai ir Tėvynei. Kai mane suėmė 1983 m., vienas saugumietis pavadino laimingu avantiūristu ir paprašytas paaiškino, kodėl pavadino laimingu. "Mokėjai pasirinkti gerus bendradarbius", — aiškino kapitonas Rainys. Tada aš jam nieko nepasakiau, bet iš tikrųjų pasirinktieji ir patys atėjusieji į talką buvo tikrai šaunūs ne tik darbininkai, bet ir asmenybės.

Labai buvo gaila Sergiejaus Kovaliovo, Aleksandro Lavuto, su kuriais teko ilgai bendrauti. Visada ateidavo į susitikimą su pilnais portfeliais savilaidos, visada dalykiški ir mieli žmonės.

Krata Simne

Areštuotieji Petras Plumpa, Povilas Peronis (energingai platinęs religinę literatūrą), Virgilijus Jaugelis ir Jonas Stašaitis dar buvo tardomi Vilniaus saugume, kai KGB objektyvas nukrypo į Simną. 1974 m. kovo 14 anksti rytą po šv. Mišių parsinešiau du Kronikos numerius ir po pusryčių rengiausi važiuoti į Kauną. Prisistatė KGB kapitonas Pilelis su trimis saugumiečiais ir nuodugnai iškrėtė mano kambarį ir garažą. Be dviejų Kronikos numerių jie nieko sau įdomesnio nerado. Kratos metu pamatė mokinio ranka parašytą lapelį, sušuko: "Tikriausiai tai naujusia medžiaga Kronikai". Supratau, kas jiems labiausiai rūpėjo ir kad man reikia būti dar atsargesniam.

Tardymas

1974 m. balandžio 9 buvo suimtas Virgilijus Jaugelis, o už savaitės gavau kvietimą tardymui į Vilniaus KGB. Nejaučiau didelio pavojaus, tačiau kelionės pas KGB niekada džiaugsmo neteikdavo. Pavesdavau viską Viešpačiui ir važiuodavau. Šis pirmas

tardymas nebuvo sunkus. Klausinėjo, ką žinau apie Kroniką, iš kur gavęs kratos metu rastus šio leidinio du numerius; rūpėjo kapitonui Pileliui ir pogrindžio Kunigų seminarija. Liko labai nepatenkintas, kai nieko naudingo nesužinojo.

Pirmasis teismas

1974 m. gruodis pogrindininkams buvo labai sunkus; beveik per visą mėnesį vyko Petro Plumpos, Povilo Petronio, Virgilijaus Jaugelio ir Jono Stašaičio teismas, ypač sunkų kryžių uždėjęs pirmajam Kronikos darbininkui Petru. Aštuonerių metų auka buvo sudėta už Bažnyčios ir Tautos ateitį. Galbūt partija ir čekistai šiuo parodomuoju teismu planavo įvaryti daug baimės išdriusiesiems kalbėti tiesą, tačiau efektas buvo atvirkščias: represijos ugdė ryžtą kovoti.

Vos pasibaigė šis teismas, gruodžio 27 buvo suimtas didelis lietuvių bičiulis Sergiejus Kovaliovas (dabar Rusijos AT deputatas). Jis buvo vienas iš pirmųjų, su kuriuo užmezgėme kontaktus ir kuris ilgą laiką tikrai nesavanaudiškai padėjo Lietuvai. Beveik metus laiko tęsėsi jo tardymas Vilniaus KGB būstinėje, o po to — dešimties metų bausmė Permės lageriuose ir Sibiro tremtyje.

Rimtas pavojus

1974 m. rugpjūčio 27 už Kronikos dauginimą buvo suimta Nijolė Sadūnaitė. Iš KGB požemių neprasiskverbė nė trupučio informacijos, kaip vyksta tardymas. Gana netikėtai 1975 m. vasario 11 gavau pakvietimą tardymui į Vilniaus KGB. Dvi dienas tardė kapitonas Pilelis, ir viskas sukosi apie Nijolę. Būtinai norėjo išgauti prisipažinimą, kad aš jai davęs perrašymui Kronikos numerį. Kaltino Kronikos leidimu. Jam į pagalbą ateidavo tardymo poskyrio viršininkas kapitonas Rimkus. Būtinai norėjo, kad prisipažinčiau bent davęs paskaityti Kroniką. Tik mano prisipažinimo reikia, ir Nijolė bus laisva. Nesulaukę prisipažinimo, saugumiečiai labai nusivylė. O papulkininkis Kolgo-

vas niekino, vadindamas bailiu ir beširdžiu, kuris moka nekaltą žmogų įklampinti, o pats stengiasi išsisukti nuo atsakomybės. „Šitas bailys laikosi principo: ‘Kerti mišką, skiedros laksto’“ — perpykęs kalbėjo saugumo veteranas.

Anonimai

1974 m. rugsėjo mėn. Lietuvoje pasirodė anonimas, pasirašytas „Vilkaviškio vyskupijos kunigų grupės“ vardu. Jis buvo išsiuntinėtas visų vyskupijų ordinarams ir smarkiai pasisakė prieš kunigus, kurie neklaušė sovietinės valdžios. Jie buvo kaltinami kunigų vienybės ardymu ir noru pagarsėti užsienyje. Vyskupas Labukas buvo agituojamas, kad nuvykęs į Vatikaną pasisakytų prieš ‘kovotojus, kurie nori istorijos ratą pasukti atgal’. Labai aiškiai matėsi, kas slepiasi po šiuo anonimu. Leidžiant Kroniką anonimai gana dažnai bandė formuoti nuotaikas prieš valdžiai nepalankius kunigus ir prieš pačią Kroniką. Nepajėgiant ją fiziškai likviduoti, buvo bandoma šitokiais metodais ją nutildyti. Deja, ji nenutilo.

Vėl tardymas

1975 m. balandžio mėn. šeši Vilkaviškio vyskupijos kunigai parašė protesto pareiškimą dėl nuteistųjų už pogrindžio spaudą. Akademikas Sacharovas perskaitė jį užsienio korespondentams, bet nepasakė pasirašiusiųjų pavardžių. Tačiau vienos kratos metu pareiškimą saugumas surado ir atsiuntė į Vilnių išaiškinti, ar tikrai jis buvo mūsų pasirašytas, o galbūt norėjo, kad savo parašų išsigintume. Šį kartą drąsos teikė tik ką pasibaigusi Helsinkio konferencija ir pasirašytas Baigiamasis aktas. Iškviestas į saugumą, trumpai paaiškinau, kad pasirašiau. Manau, kad šis pareiškimas Saugumui buvo dar vienas įrodymas apie mano kontaktus su Maskvos disidentais.

Perkėlimas

Praslinkus dviems mėnesiams, Religijų reikalų įgaliotinis liepė vysk. J. Labukui

mane iš Simno perkelti kur nors, kad būtų daug darbo, nes antraip aš būsiąs suimtas. Simne spalio 15 d. buvo užbaigtas 19–sis Kronikos numeris, kai gavau paskyrimą klebono pareigomis į Kybartus. Viskas buvo be galo keista, nes iki šiol tokios praktikos nebuvo, kad neklusnų kunigą skirtų į didelę parapiją. Nejučiomis skverbėsi mintis, kad perkėlimas galbūt vykdomas tik dėl to, kad naujoje vietoje būtų lengviau suimti. Koks bus Kronikos likimas naujoje vietoje? Atsakymo neturėjau. Buvo vienintelis žmogus, kuris jau turėjo patirties redaguojant Kroniką — tai seselė Elena Šuliauskaitė. Žinojau, kad bendraminčiai kunigai padės rinkti medžiagą ir pasirūpins Kronikos tolimesniu likimu.

Patarimai

Kai kurie kunigai duodavo gerų patarimų, tik sunku būdavo juos įvykdyti. Vienas iš tokių patarimų buvo įkurti Lietuvoje kokias tris–keturias Kronikos redakcijas, kurios pasikeisdamos leistų Kroniką. Iš tikrųjų dažnai būdavo momentų, kai norėjosi bent keletą mėnesių nerūpestingai pagyventi, neįsivaizduojant ant galvos pakibusio pavojaus, ypač tada, kai Kybartuose pasirodydavo saugumo mašinos, kurios nežinia dėl ko kurį laiką palydėdavo net pas ligonį, o paskui pradingdavo. Šį gerą patarimą taip ir nepasisėkė realizuoti; viena iš priežasčių, kad artimiausieji mano draugai turėjo savo svarbius darbus, o naujai sudaryti korespondentų tinklą, sukurti leidimui reikalingas sąlygas buvo labai sunku. O gal daugiau reikėjo šituo pasirūpinti, tada po suėmimo būtų buvę kai kam mažiau sunkenybių.

Aušra

LKB Kronikos turinys ne kartą keitėsi. Pradžioje atrodė bus protingiausia registruoti tik grynai Bažnyčią ir tikinčiųjų persekiojimą liečiančius faktus. Šiai minčiai pritartė beveik visi, kurie žinojo apie Kronikos leidimą. Tačiau nebuvo jokio kito leidinio, kuris žadintų tautinį sąmoningumą ir regis-

truotų prievartinio nutautinimo faktus. Kronikai buvo daromi priekaištai, kad jai rūpi tik Bažnyčios interesai. Nors buvo akivaizdu, kad ginant tikėjimą yra ginama ir tauta, vis dėlto norėjosi užfiksuoti visa, kas vyko pavergtame krašte. Tokiu būdu Kronikoje pamažu pradėjo pasirodyti ir kiti faktai, liudijantys apie žmogaus teisių pažeidimus įvairiose gyvenimo sferose.

Vieno bendraminčių vilkaviškiečių kunių susirinkimo metu kun. Pranciškus Račiūnas iškėlė mintį, kad būtų gera atnaujinti "Aušros" leidimą. Visi šiai minčiai pritarė, reikėjo tik kam nors realizuoti. Įžangą parašė pats kun. P. Račiūnas, o pirmuosius žingsnius žengti reikėjo padėti Kronikos redakcijai. Turbūt po kokių šešių numerių pasiūliau leidinį redaguoti kun. Lionginui Kunevičiui, ir jis mielai sutiko. Dievui laiminant, Aušra neįkliuvo per ilgą laikotarpį iki Atgimimo pradžios.

Naujoje vietoje

Atvykus į Kybartus, sąlygos redagavimui buvo labai nepalankios. Pusmetį turėjau gyventi samdomame kambarėlyje, nes klebonija buvo užimta; be to, buvo labai daug darbo. Kaupti medžiagą problemų nebuvo, o atėjus eilinio numerio išleidimo laikui, atvykdavo E. Šuliuskaitė, atrinkdavome medžiagą, aptardavome visą numerį ir tada su visa sekančio numerio medžiaga pavėžindavau į Simną, kur turėjome nuošalų namą su geromis gyventojomis. Čia ilgą laiką būdavo galutinai perrašomas numeris ir padaroma bent 20 egzempliorių. Labai mielai perrašant naują numerį talkino kita sesuo vienuolė Monika Gavėnaitė. Dalį tiražo į Kybartus man atveždavo namo šeimnininkė Julija, o keletą egzempliorių pasiimdavo perrašinėtojos, kad toliau būtų galima dauginti. Stebėjau Julijos drąsą ir pasišventimu: ištisomis savaitėmis budėdavo, kad kas nors netikėtai neužeitų, savaitėmis turėjo pakelti didelę įtampą, bet niekada nesiskundė ir mielai talkino. Ačiū Dievui už šitokius žmones.

Nepavargstantis talkininkas

Vos pradėjęs leisti Kroniką, susipažinau su vilniečiu Vladu Lapieniu, kuris neraginas tapo vienu iš pačių uoliausių Kronikos rėmėjų ir platintojų. Jis turėjo keletą mašininkų, kurios padaugindavo jo atneštus leidinius; pristatydavo informacijos naujiems leidiniams. Žavėjo Vladas mane ne tik savo uolumu patalkinti, bet ir savo dvasiniu gyvenimu, kurio jam galėjo pavydėti ne vienas kunigas. Mano dideliame skausmui 1976 m. spalio 19 d. buvo suimtas kartu su Kastyčiu Jonu Matulioniu. Kiek vėliau buvo suimta taip pat labai pasišventusiai dauginusi Kroniką ir kitokią religinę literatūrą Ona Pranckūnaitė. Po kiekvieno arešto vis dažniau aplankydavo mintis, kad geriau būtų, jei suareštuotų mane. Ramiai galvodamas, atrodo, suvoki, kad kovoje aukos yra neišvengiamos, bet vieną po kito palydėti gerus žmones kančiai kur kas sunkiau, negu pačiam priiimti jų likimą.

TTG Katalikų komitetas

1978 m. vasarą mane Kybartuose aplankė pravoslavų dvasininkas Glebas Jakuninas su dviem draugais ir papasakojo, kad Maskvoje yra įkūrę Krikščioniškąjį komitetą tikinčiųjų teisėms ginti, — pasiūlė prie jų prisidėti. Su šia idėja supažindinau kun. Alfonsą Svarinską ir kun. Juozą Zdebskį. Abu mielai sutiko dalyvauti Komiteto veikloje; prie mūsų sutiko prisijungti telšiečiai kun. Vincentas Vėlavičius ir kun. Jonas Kauneckas. Reikėjo surasti teisingą sprendimą dėl savęs: prisijungti prie kuriamo Komiteto ar ne? Jo egzistavimas tuo metu buvo labai reikalingas, tačiau dar labiau bus atkreiptas KGB dėmesys. Jei neprisijungsio prie Komiteto, ar nepagalvos saugumiečiai: kodėl aš likau nuošalyje. Ką aš dirbu? Mąsčiau, meldžiausi, tariausiu ir apsisprendžiau įsijungti į Katalikų Komiteto veiklą. Medžiagos rinkimas Kronikai dar labiau palengvėjo; visi supratome, kad žingsnis visais atžvilgiais buvo teisingas, nors ir rizikingas.

Parašėme ir išplatinome 20 Katalikų komiteto dokumentų ir negavome nė vieno atsakymo, — tarsi į šulinį įkrisdavo mūsų pagalbos šaukimas. Tik po penkerių metų pamačiau, kad dokumentus KGB kruopščiai rinko, — buvo net labai susirūpinę, kad neturėjo dokumento #46. Sovietinei valdžiai ypatingai užkliuvo dokumentas #18 dėl vaiko teisių pažeidimų Lietuvoje ir dokumentas #5 dėl religinių susivienijimų nuostatų, kuriam pritarė 520 kunigų ir du tremtiniai vyskupai. Dėl turinio dar būtų galėję kentėti, bet, kadangi dokumentai pasiekdavo Vakarus, KGB šito toleruoti negalėjo.

1979 m. rugpjūčio 29 buvau iškviestas į Respublikos prokuratūrą, kur prokuroras perskaitė oficialų išpėjimą, kad, jei ir toliau tęsiu priešvalstybinę veiklą, man gresia BK 68 str. Po respublikos prokuroro išpėjimo mane į savo kabinetą nusivedė prokuroras Bakučionis, kuruojantis saugumo vedamas bylas, ir pradėjo aiškinti, kad LKB Kronika esanti Katalikų komiteto organas ir kad turime liautis ją leidę. Sekančią dieną išpėjimą prokuratūroje gavo kun. A. Svarinskas. Pavojus, matyti, augo ir reikėjo apsispręsti: nutraukti Katalikų komiteto veiklą, ar išpėjimo nepaisyti. Neabejodami pasirinkome antrąjį variantą.

Rimti pavojaus signalai

1980 m. pradžioje Lietuvoje buvo suimti du uolūs Kronikos platintojai — Povilas Buzas ir Anastazijus Janulis. Pastarasis, nepaisant amžiaus, buvo neišsenkančios energijos ir darbštumo žmogus. Duok Dieve, kad daugiau tokių jėzuitų būtų! O Maskvoje suėmė Krikščioniškojo komiteto sekretorių Viktorą Kapitančiuką. Galima buvo rimtai suimaštyti, jei KGB pasiryžo Maskvoje likviduoti Krikščioniškąjį komitetą, greit ateis laikas ir mūsiškiam.

1980 m. balandžio 17 grįždamas iš bažnyčios, mačiau iš paskos einantį būrį žmonių. Atėjęs į kleboniją, vadovas pasilabino: 'Garbė Jėzui Kristui'. Pamačiau, kad atvyko koks nors klebonas su ekskursija ... Deja, mano ekskursantai buvo pasiruošę iškristi net šuns būdą. Nuodugniausiai iškretę ne tik mano kambarius, bet ir šeimininkės, ir a.a. kun. V. Jaugelio, ir O. Kavaliauskaitės. Ačiū Dievui, nė vienos slėptuvės nerado; paėmė tik tai, kas buvo ant stalo ir lentynos.

Tą pačią dieną krata buvo ir pas kybartiškę Petrikienę, kur šv. Šeimos sesuo Genovaitė Navickaitė daugino Kroniką. Po kratos ją suėmė, o sekančią dieną Bagotojoje suėmė kitą tos pačios kongregacijos seserį Oną Vitkauskaitę. Tai buvo labai skaudus praradimas tiek kongregacijai, tiek ir Kronikai.

Kvietimas tardymui

Po kratos ilgą laiką nekvietė tardymui, ir tai kėlė nerimą. Po dviejų mėnesių atnešė kvietimą tardymui į Maskvą, tačiau vykti atsisakiau. Po savaitės kvietimą pakartojo. Paruošiau Katalikų komiteto dokumentą dėl religinės laisvės ir pradėjau laukti arešto, bet viskas pamažu nurimo. Liepos mėnesį nuotaika dar pakilo, nes į laisvę sugrįžo sesuo Nijolė. Kai darbininkai vienas po kito pasitraukia, tada išties sunku, bet kai pradeda sugrįžti, tada akyse pasidaro šviesiau.

Krata vienuolyne

1980 m. rugpjūčio 12 buvo iškrestas Eucharistinio Jėzaus seserų namas Kaune, Donelaičio g. 36. Ačiū Dievui, kad nieko pavojingo čia nebuvo rasta, o rasti galėjo. Per visą Kronikos leidimo laiką čia perėjo daugybė medžiagos. Buvo viena Apvaizdos globojama slėptuvė, kurios krėtėjai nerado. Eucharistijos bičiuliai, seserys vienuolės, kunigai čia sunešdavo daug medžiagos. Kartais

aš pats, o dar dažniau kuri nors sesuo atveždavo medžiagą į Kybartus. Labai dažnai pasitarndavo nepavargstanti katechetė sesuo Donata.

Tuo metu jau buvo suimta sesuo Jadvyga Stanelytė ir Lukiškių kalėjime laukė teismo. Maskvoje rugpjūčio mėn. buvo nuteistas Glebas Jakunimas. Visi ženklai rodė, kad artinasi pagrindžio darbo pabaiga.

1980 metai

Šie metai buvo labai sunkūs, nes kompartijos ir saugumo prievartos mašina negailestingai dorojosi su visais kovotojais už žmonių teises.

Sausio mėn. Religijų reikalų tarybos įstaigoje buvo 'auklėjami' ordinarai, kaip reikia klausyti sovietinės valdžios; suimti Kronikos platintojai ir rėmėjai: A. Janulis, P. Buzas, O. Vitkauskaitė, G. Navickaitė; nuteista G. Stanelytė, doc. Vytautas Skuodis, kurį teismo metu priėmėme į Katalikų komitetą. Kun. Juozas Zdebskis (vienas iš aktyviausių Kronikos rėmėjų) nežinomomis priemonėmis buvo smarkiai apdegintas; kiek mažiau nukentėjo Vytautas Vaičiūnas. Tačiau miela tuos metus prisiminti todėl, kad persekiojimas ne tik neišgąsdino, bet, priešingai, visus sutelkė dar aktyvesnei kovai — į Katalikų komitetą įsijungė kun. A. Keina, kun. V. Stakėnas ir kun. L. Kalinauskas. Iš visur jutau visokeriopą paramą; kas negalėjo ar nemokėjo tiesiogiai padėti, rėmė materialiai, — įkišdavo į kišenę kelias šimtines ir tik tiek pasakydavo: 'tu žinosi, kur išleisti'.

Mūsų atrama

Per visą Kronikos gyvenimo laiką buvo galima pasitikėti tik Dievu. Visiems, kurie rinko medžiagą, padėjo redaguoti, platinti, persiųsti į Vakarus, trūko visko: patyrimo, žinių, organizuotumo; apskritai, buvo maža kunigų ir pasauliečių, kurie būtų norėję kišti galvą į liūto nasrus. Dažnai tekdavo pasikliauti tik savo Angelu Sargu, dažnai tekdavo

kartoti maldą: 'Viešpatie, tu žinai, kad dirbu Tau, jei šis darbas reikalingas — globok, jei ne — tegu jis pasibaigia'. Ir Dievas nuostabiai globojo. Man atrodo, kad tai, ką Kronika aprašė ir išplatino po visą pasaulį, yra tik viena dalis, o kita buvo ne mažiau svarbi, — mes visi po truputį drąsėjome, darėmės sąmoningesni, supratome, kad bedieviškojo stabo kojos molinės, o, svarbiausia, supratome, kad nereikia sėdėti, bet dirbti ir kovoti, tada ir Dievas padės.

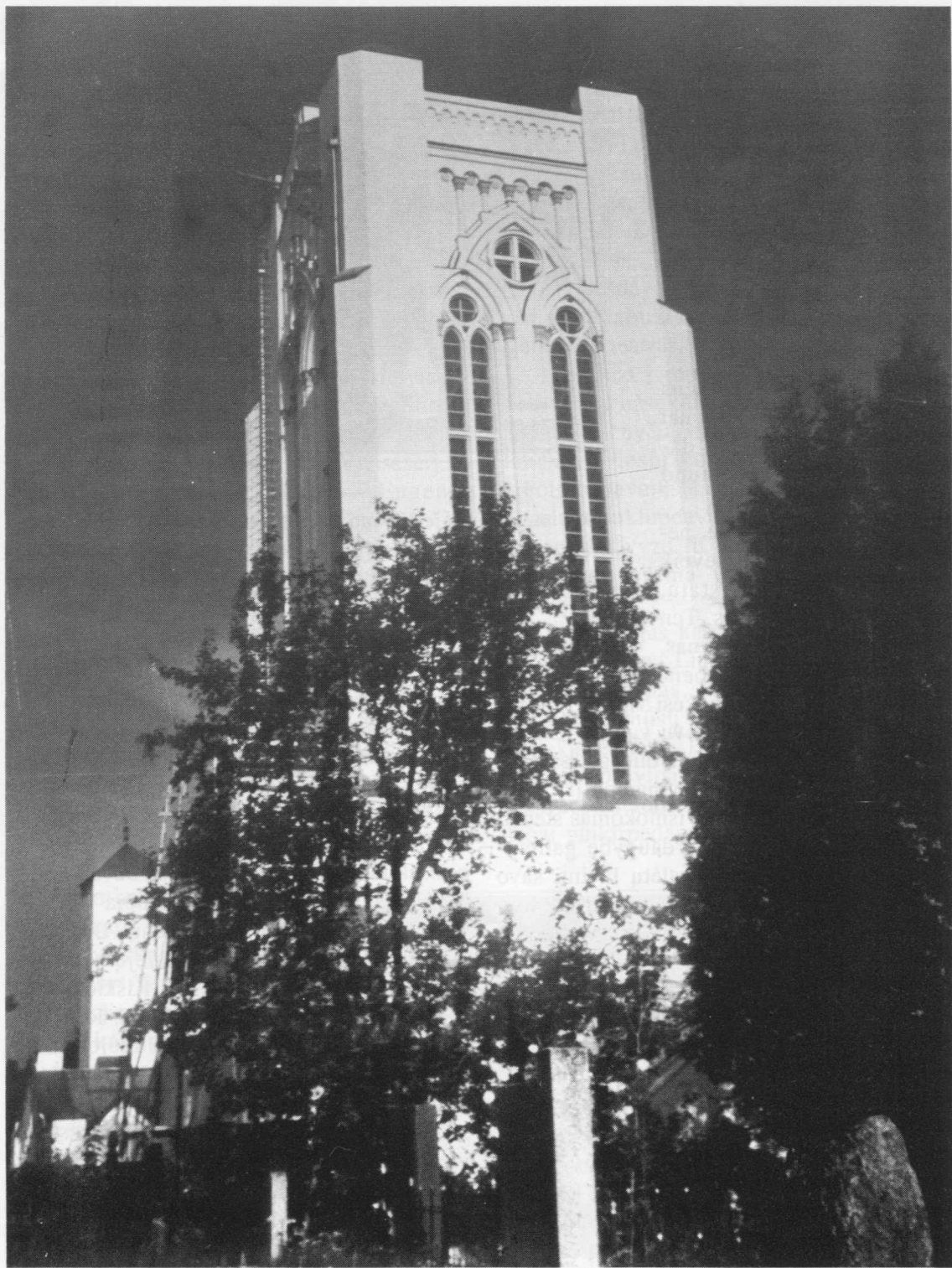
Užnugaris

Sunkiai įsivaizduoju Kronikos leidimą, jei nebūtų buvę šalia vienminčių, su kuriais, reikalui esant, buvo galima viską aptarti. Sunkesniais klausimais važiuodavome tartis su tremtiniais vyskupais, o kitas problemas aptardavome kunigų susirinkimuose. Aptariant dažnai net nebūdavo minimas Kronikos vardas. O problemų netrūko; nuolatos kildavo klausimas, kaip pasielgti vienu ar kitu atveju, pvz., Kronikoje aprašyti tik ateistų savivalę ar ir kunigus, kurie aiškiai dirbo ne Bažnyčiai. Aš dėkoju Dievui už tuos vyskopus, kunigus, seseris vienuoles ir pasauliečius, kurie visą laiką buvo šalia ir į kuriuos buvo galima atsiremti. Jie irgi buvo Kronikos leidėjai.

Kunigai pagrindininkai

Kronikos leidimas ir platinimas pareikalaudavo nemaža laiko, kartais reikėdavo išvykti į Maskvą. Reikalui esant, mielai patalkindavo kaimynai kunigai, o ypač Alvito klebonas kun. Boleslovas Ražukas. O uoliausiai padėdavo pagrindininkas kun. Petras Našlėnas; važiuodavau į Kauną ir sakydavau: 'Kunige Petrai, man reikia trims dienoms tavo pagalbos' ir kun. Petras kaip laikrodinis atvažiuodavo ir talkindavo. Be šitokios pagalbos būčiau buvęs bejėgis. Trumpą laiką talkino a.a kun. V. Jaugelis, o paskutiniaisiais metais prieš suėmimą kun. Kastytis Matulionis ir kun. Jonas Boruta. Vis dažniau ateidavo mintis, kam palikti Kroniką, kai būsiu suimtas.

Šiluvos koplyčia

K. Daugėlos nuotr.

VAIDINIMAI JĖZUITŲ GIMNAZIJOJE

SABINA
KAROSIENĖ

Iš toli toli, kaip gražus aidas, atplaukia prisiminimai apie vaidinimus, kurių dalyve man teko būti Kauno jėzuitų gimnazijoje.

Kauno senamiestyje, netoli Nemuno, buvo beveik visas kvartalas pastatų, priklausančių jėzuitams. Ten buvo bažnyčia, vienuolynas, gimnazija ir mokinių bendrabutis. Gimnazijoje mokėsi vien berniukai, dažniausiai pasiturinčių tėvų vaikai. Kad visos dvasinės ir fizinės jaunuolio galios būtų įtrauktos į darbą, buvo lavinamos ir ugdomos, kad moksleivis būtų išmokomas stebėti ir vertinti, mokykla teikė daugybę galimybių, progų, kur mokiniai galėtų lavinti savo įvairiausius gabumus. Šiam tikslui buvo ruošiami ir įvairūs vaidinimai. Juos rengdavo atskiros klasės, bet dažnai būdavo organizuojami bendri vaidinimai.

Pirmasis dar besikuriančioje gimnazijoje vaidinimas buvo 1926 metais. Kartą pirmosios klasės auklėtojas tėvas Mešlis, SJ, patikrinęs savo auklėtinių deklamacinius ir artistinius sugebėjimus, sudarė grupę mokinių, kurie vasario 12 d. gimnazijos salėje suvaidino B. Andriuškos, SJ, komediją „Bolševikai Panevėžyje“. Vėliau buvo imtasi ir stambesnių veikalų. Po poros metų dukart buvo suvaidinta F. Šilerio drama „Plėšikai“. Įdomu tai, kad šiame veikale penkiolikmetis jaunuolis vaidino 50 metų

1933 m. gavėnioje Kauno Jėzuitų gimnazijoje buvo suvaidintas veikalas „Sūnus Palaidūnas“. Vaidino gimnazijos moksleiviai, o moterų vaidmenis — studentės. Fotografijoje matyti Danutė Lipčiūtė-Augienė ir Marija Radzevičiūtė.

vyrą, o gražuolę Amaliją vaidino taip pat berniukas, kurį klasėje draugai po to ilgai vadino Amalija. Po „Plėšikų“ jau virto tradicija kasmet suvaidinti kokį stambesnį veikalą. Buvo pastatytas J. Belecko, SJ, veikalas „Pilotas“ 1932 metais. Su dideliu pasisekimu bene devynis kartus buvo vaidinta Wiesenbacho „Kristaus kančia“. Šiame veikale vaidino apie 90 asmenų. Dar buvo vaidinta Br. Buivydaitės dviejų veiksmų pjesė „Mėlynas drugelis“, M. Kiškio dviejų veiksmų tragedija „Du broliai“, K. Romano keturių veiksmų drama „Judėjos karalius“, P. Gintilo keturių veiksmų drama „Spalio 9-oji“ ir kiti. Moterų vaidmenims pradėta kviesti mokinių motinas, seseris, Vytauto Didžiojo universiteto studentes.

Kartą, 1933 m. pradžioje, po „Giedros“ korporacijos susirinkimo mane pakalbino Eugenija Račiūnaitė, girdi, tėvai jėzuitai ruošiasi statyti „Sūnų palaidūną“ ir kviečia kelias studentes moterų vaidmenims. Kadangi mano slapta gimnazistiška svajonė, apie

kurią niekam nedrįsau prasitarti, buvo ne biologija, o teatras, noriai sutikau tapti "aktore".

Porą mėnesių nuoširdžiai repetavę, 1933 m. gavėnios pabaigoje pertvarkytoje gimnazijos salės gerokai padidintoje scenoje sėkmingai suvaidinome "Sūnų palaidūną". Tai labai gražus Evangelijos siužeto dramatiškas ir pedagogiškas veikalas. "Puotaukim, linksminkimės, nes šis mano sūnus buvo miręs ir vėl atgijo, buvo pražuvęs ir atsirado!" Vyrų vaidmenis atliko gimnazijos moksleiviai, o moterų — mes, penkios studentės. Sūnaus palaidūno sužadėtinę vaidino Danutė Lipčiūtė (dabar Augienė, gyvenanti JAV), seserį — Marija Radzevičiūtė, auklę — Eugenija Račiūnaitė (dabar Daugirdienė, gyv. JAV), lengvo elgesio merginą — Cecilija Griniūtė (vėliau Z. Ivinskio žmona, mirusi jauna), o smuklininkę vaidinau aš, Sabina Romašauskaitė (dabar Karosienė, gyv. Vilniuje). Šį veikalą režisavo C. Griniūtė, baigusi dramos studiją.

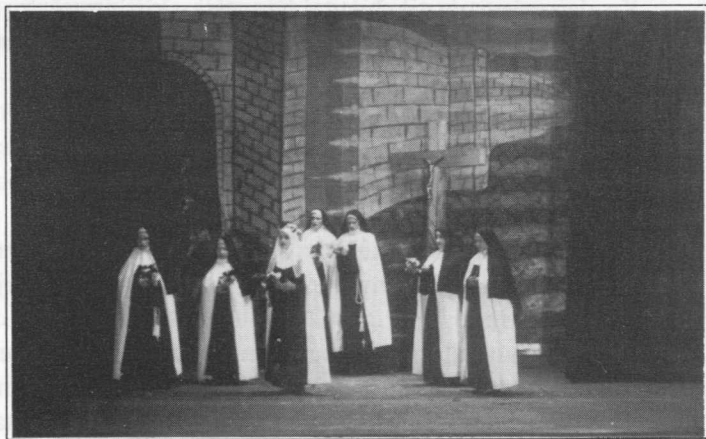
Tų pat 1933 metų rudenį pradėjome repetuoti Jono Marcinkaus-Tauronio šešių veiksmų dramą "Šventoji Teresėlė". Kun. J. Marcinkus buvo Kauno arkikatedros vikaras, pasižymėjo gražiais pamokslais. "Šventoji Teresėlė" buvo jau septintoji šio autoriaus knyga. Dramos pratarmėje autorius sako, kad, perskaitęs Kūdikėlio Jėzaus šv. Teresės "Sielos istoriją", jis buvo labai sužavėtas ta knyga ir, norėdamas, kad tos nuostabios religinės mintys plačiau pasklistų, ėmėsi rašyti šią dramą. Toji drama buvo suvaidinta 1933 m. gruodžio mėnesį, advento metu. Dramoje veikia daugiau kaip 30 asmenų, daugiausia moterys. Pagrindinį suaugusios Teresėlės vaidmenį atliko C. Griniūtė. Ji buvo ir šio veikalo režisierė.

Teresėlės seserį Celiną vaidino D. Lipčiūtė, o aš — vyriausiąją Teresėlės seserį. Kitų vaidintojų vardų nei pavardžių neprisimenu.

Tėvų jėzuitų gimnazijoje vaidinimus, be C. Griniūtės, yra režisavę Valstybinio teatro aktoriai: J. Dvarionaitė-Montvydienė, J. Monkevičius, Siemaška, Šležas ir kt. Dekoracijas piešdavo mokytojų vadovaujami mokiniai. Drabužius gimnazijai skolindavo Valstybės teatras.

Eidamos į repeticijas, turėdamos šiek tiek laiko, užsukdavom į labai jaukią, šiltą jėzuitų bažnyčią. Didžiajame altoriuje tarp lengvų, šviesių kolonų — didelis Nukryžiuotojo paveikslas, šone — šv. Teresėlės altorius. Suklupdavom prie jo — troškome sekti jos pavyzdžiu, kurios neilgą, bet prasmingą gyvenimą ruošėms pavaizduoti scenoje.

Į repeticijas kartais užsukdavo gimnazijos direktorius, Lietuvos jėzuitų vyresnysis tėvas J. Kipas, SJ. Jis pasidomėdavo kiekviena mūsų asmeniškai, pakviesdavo pavarakarieniauti. Buvome supažindintos su gimnazijos vidaus gyvenimu, o tai mums, besiruošiančioms mokytojos profesijai, buvo labai puiki pedagogikos pamoka.

Kauno Jėzuitų gimnazijoje suvaidintos J. Marcinkaus-Tauronio dramos "Šv. Teresėlė" aktorės. Viduryje: S. Romašauskaitė, O. Griniūtė, D. Lipčiūtė.

KONGRESINIS SUSITAIKINIMAS

ANTANAS SAULAITIS, SJ

VII—tojo Pasaulio lietuvių jaunimo kongreso stovykloje 1992 sausio 5 d. susitelkimo rytą jaunieji dalyviai paruošė bendruomenines Susitaikinimo sakramento apeigas, aptardami Trijų Karalių šventės Evangeliją bei draugų, šeimos, visuomenės, kultūros ir kitas įtakas jų vertybėms, įsitikinimams, nuosprendžiams, o paskui surašydami mintis ir maldas, kurias patys paskaitė:

Įžanginė malda

Dieve, prašviesk visuomet mūsų sielas, širdis ir gyvenimą. Būk neužgesinama šviesa — kad nors saulė nusileidžia, Tavo šviesa ir šilima mus lydėtų visada. Amen.

Gyvenimo apžvalga — sąžinės sąskaita

Apie šeimas

Ar užtektinai parodome šeimai, kad juos gerbiame, vertiname ir mylime?
Ar mes paskiriame laiko savo šeimos nariams?
Ar mes su šeimos nariais greit prarandame kantrybę?
Ar pagalvojame, kai užgauname šeimos narį? Kuriuos daugiausia užgauname?

Apie tikėjimą

Kai tau labai gera ir linksma, ar nepamiršti padėkoti Dievui?
Ar mano ryšys su Dievu yra laisvas?
Ar mano kasdienis gyvenimas atspindi mano tikėjimą?
Kai aplinkui matai tūkstančius baisių nelaimių, ar nesusvyruoja tavyje tikėjimo stiprybė, ar neprarandi tikėjimo maldos Dievui galią?

Apie draugystę

Ką darome savo tikslui, tai yra visą skirtingų šalių jaunimą čia kongrese suartinti?
Kaip stengiamės įtraukti asmenis, kuriems dėl kalbos ar dėl būdo bruožų yra sunku bendrauti?
Ką gero semiamės iš šios stovyklos mūsų bendruomenei?

Apie mokslą ir darbą

Ar mokomės tikrai išsilavinti, arba tik mokomės baigti ir išlaikyti egzaminus?
Ar stengiamės mokytis — dirbti tiek, kiek galime, arba tiek, kiek mūsų prašo?
Kuo daugiau rūpinamės: ką mes gausime, arba ką mes duosime?
Ar užmirštame, kas mes esame, kaip baigiasi studijų arba darbo laikas?

Apie šį kongresą

Ar gerai ir tikslingai išnaudojame esamas galimybes?
Ar stengiamės tiek duoti kongresui, kaip iš jo gauname?
Ar atvykome į kongresą, turėdami išankstinį nusistatymą? Jeigu taip, ar bandome jo atsikratyti?
Ar mūsų žodžiai ir pažadai pagrįsti ryžto juos įgyvendinti?

Atgailos malda (atkartotinė: Viešpatie, esi gailestingas ir atleidi mums)

Dažnai mes galėjome daugiau padėti nelaimingam artimui tiek darbais, tiek maldomis, bet to nepadarėme —

Kartais dejuojam ir skundžiamės, užuot prisidėti ir padėti —

Ne visada matome ir pripažįstame gera žmoguje arba situacijoje —

Ne visada džiaugiamės kiekvienos dienos gyvenimu —

Netyčia įžeidžiame kitus žmones —

Kartais reikalaujame daug darbų, atleidimų bei pasitikėjimų iš kitų žmonių, tačiau ir mes patys daugeliu atvejų nesame užtenkamai palankūs —

Parodykime daugiau kantrybės, tolerantiškumo bei meilės ypač naujiems draugams —

(Po atgailos bendros maldos buvo proga asmeninei išpažinčiai ir išrišimui).

Šlovės malda (atkartotinė: Dėkojame tau, Viešpatie)

Už Pietų Amerikos dosnumą ir šeimyniškumą, mus šiltai priėmusius į savo tarpą —

Už naujai užmegztas ir senas atnaujintas draugystes —

Už visus kongreso dalyvius, atstovus ir turistus, kurie aukojo savo kalėdinį laikotarpį pabendrauti su mumis visais —

Už visų vienybę per šį kongresą ir ateityje —

Už visų šeimų narius ir draugus, kurie yra su mumis mintyje —

Už progą ir priemones, kad galėjome šiame kongrese dalyvauti —

Pasiryžimai ateičiai (atkartotinė: Dieve, vedi mus Kristaus keliu)

Dieve, norėtume labiau prižiūrėti savo mintis, suvaldyti savo pyktį ir būti kantresni —

Dieve, padėk geriau suprasti artimą iš kitų kraštų ir kitų kultūrų, kad lengviau būtų juos priimti ir kartu susigyventi —

Dieve, padėk mums prisiminti Lietuvą ir jos žmones. Nors laisva, galime vienas iš kito išmokti ir vienas kitą paremti. Taip lietuvišką ateitį patvirtinsim —

Dieve, padėk mums prisiminti ir įvertinti visus naujus ir senus draugus, kad, kai išsiskirstysime, jie liktų visuomet širdyje ir mintyse —

Atverk mūsų širdis, o Viešpatie, kad giliai, aistringai užjaustume kitus, kaip norime, kad mūsų broliai ir seserys mus užjaustų —

Dieve, padėk mums vengti sielos tinginystės, kuri veda prie apkartumo ir dvasinio skurdo —

Mes prašome Tave, kad įstengtumėme ištiesti pagalbos rankas ir priimti kitų ištiestas rankas —

Mes prašome, kad Lietuvos jaunimas būtų suprantamas lietuvių jaunimo, gyvenančio už Lietuvos ribų, ir šie būtų Lietuvos suprantami, visų norai ir idėjos —

Prašome, kad jaunimas mokėtų ne tik džiaugtis, bet ir padėti silpnesniams ir nušluostyti jam skausmo ašarą —

Visuotinė malda (atkartotinė: Meldžiame tave, Viešpatie)

Kad kelrodė žvaigždė kiekviename neleistų kongreso dalyviams blogais keliais pražūti —

Kad kiekvienas, kiekviena savo būdu sugebėtų naujiesiems draugams perduoti nors
 šiek tiek savo asmeninės žvaigždės šviesos —
 Kad gerai įvykdytume šios stovyklos tikslą, tai yra, sujungti ir suartinti visus —
 Kad draugystės, kurias čia užmezgam, būtų ilgam laikui —
 Kad visas išeivijos jaunimas galėtų toliau kartu bendrauti —
 Kad sėkmingai baigtumėm šį kongresą —
 Kad galėtumėm sąžiningai spręsti savo įsitikinimus ir kad šiandienos susikaupimas
 mums padėtų tai atlikti —
 Už visas mūsų šeimas, už visus tuos, kurie pasistengė, kad mes čia atvyktume —

Įvadas į maldą "Tėve mūsų"

Iš viso pasaulio susirinkę — truputį skirtingi papročiai kalbant "Tėve mūsų", truputį
 skirtingi judesiai kalbant "Tėve mūsų", aiškiai skirtingos kalbos, kalbant "Tėve mūsų" ...
 Pradedant šiuo kongresu ir žengdami į ateitį, prisiminkime naujus draugus, naujus
 išpūdžius, ir tikimės, naujai rastas Dievo dovanas ... Tai gyvai šiame kongrese
 įgyvendinti sujunkime rankas ratelyje ir kartu kalbėkime "Tėve mūsų", kad, grįžę į savo
 namus, šeimas, kraštus, prisimindami naujus draugus ir mūsų Tėvynę Lietuvą, patyliukais
 kalbėkime "Tėve mūsų" lietuviškai — tai darydami, jungsime lietuvišką pasaulį.

Ramybės malda

Viešpatie, suteik mums kasdien dvasios ramybės, kurios mes taip labai esame
 reikalingi. Kartais mes buvome priežastis, kad kiti prarado dėl to savo ramybę — Vieš-
 patie, gražink jiems ramybę. Suteik visiems ligoniams stiprybės ir suraminimo. Dieve,
 suteik ramybės dvasią visų lietuvių šeimoms. Pasaulį trūksta taikos ir ramybės.
 Viešpatie, galybių Dieve, padaryk, kad tautos gyventų taikoje ir ramybėje.

Padėkos malda (atkartotinė: Dieve, mūsų Tėve, dėkojame Tau)

Dieve, ačiū už naujas draugystes —
 Ačiū, kad priklausom lietuvių šeimai —
 Ačiū, kad galėjome kongrese susirinkti iš visų pasaulio kampų —
 Ačiū už galimybę mokytis —
 Ačiū už muziką ir gamtą —
 Ačiū už Lietuvos nepriklausomybę ir lietuvių pasiryžimą —
 Už šeimą ir draugus ir jų gerą įtaką mūsų gyvenime —
 Už palydėjimą ir stiprybę kasdieniame gyvenime —
 Už gyvybę ir sveikatą —
 Už šį kongresą, kur susitikome naujų draugų, ruošėjai yra praleidę daug laiko, daug
 kantrybės buvo reikalaujama darbų atlikimui —

Kiekvienas studijų dienų dalyvis, dalyvė prie savo vietos prie Kūčių stalo rado Ar-
 gentinos jaunimo sveikinimą: "Kad kongreso dienos būtų gražios, o tylią naktį po Pietų
 Kryžium išgirstumėt tolimą dainą iš Lietuvos". Po dviejų savaitių posėdžių, pramogų,
 sudėtingų kelionių stovyklos sekmadieninės pamaldos atspindi ankstyvųjų dienų
 linkėjimą.

Ažuolo mirtis

Vandos Vaitkevičienės naujausioji knyga „Ažuolo mirtis“, išleista 1991 metais, yra dvylikos novelių rinkinys. Autorė, kilusi iš Panevėžio, gimė 1909 metais, iš profesijos mokytoja, Vaitkevičienė yra mokytojavusi pradžios mokyklose Lietuvoje, Vokietijoje pabėgėlių stovyklose ir Čikagoje. Septynios autorės knygos buvo išleistos išeivijoje. Ji yra bendradarbiavusi įvairiuose išeivių žurnaluose ir už savo pasakas bei noveles konkursuose laimėjusi premijas.

Kaip ir kitose autorės knygose, „Ažuolo mirtyje“ pasijunta mokytojos auklėjimas ir šiek tiek didaktikos. Šiame rinkinyje atsispindi autorės tikėjimas Dievu ir optimizmas, kad gėris laimi prieš blogį — nors žmonių pasitaiko ir gerų, ir blogų. Rinkinys taikomas vyresniam jaunimui ir suaugusiems — lengvai skaitomos ir įvairių temų novelės bus mielai jų perskaitomos. Kai kur veiksmas vyksta Lietuvoje, kai kur išeivijoje. Kai kas vyksta praeityje, kai kas ne taip seniai.

„Sąžinė“ supažindina mus su Lietuvoje gyvenančia vyresnio amžiaus moterim. Senutė Žilionienė siekia tauraus tikslo, tačiau ji nusikalsta jo besiekdama. Pasiekus savo viso gyvenimo troškimą, sąžinę graužia, nes žino, kad ji tą tikslą pasiekė, kitus nuskriausdama.

Lietuvoje, „Gimtinės miškelyje“, susitinkam su partizanų Algirdu, kurio laukia liūdna partizano dalia.

Rima Augaitienė, palikusi našle, sunkiai dirbusi ir auklėjusi vaikus, randa prie išmetamų daiktų senos moters portretą. Tas portretas jai ir visai šeimai atneša laimę sunkią jų gyvenimo valandą.

Veiksmas atpasakojime „Rasos paslaptis“ vyksta gerai žinomoje apylinkėje Čikagoje. Rasa,

gimnazistė, turi paslaptį, kurią slepia nuo visos šeimos ir net nuo geriausios draugės Julės. Gimnazijos baigimo šventėje jos paslaptį sužinojė, visi stebisi jos dosnumu.

Šeimos narių, tai yra tėvo ir sūnaus, vienas kito nesupratimas nuveda „modernų jaunuolį“ Arūną į narkomanų pasaulį, kurio jis ligi šiol vengė. Netikėtai ir liūdnai jis sutinka ten savo draugus. Ne viskas gali gerai ir lengvai baigtis, pakliuvus į šią bedugnę.

Daiva tuoj pat pastebi ypatingas Juliaus akis, kurios jai primena aro akis. Tačiau arai yra plėšrūs paukščiai, kaip Daiva sužino novelėje „Plėšriojo aro akys“. Liūdnai pamokanti pasaka parodo, kad išvaizdos apgaulingos ir kad susižavėjimas tai ne tikra meilė.

Rinkinys pavadintas vienos pasakos, „Ažuolo mirtis, vardu. Šiame atpasakojime gamta liūdi dėl žmonių žiaurumo. Kaip vėjas aiškina ažuolui, žmogus — „tai žiauriausias šios žemės padaras“.

„Balandžio sparnas“ atveria tėvo skausmą, jam nusikaltus savo sūnui. Petrelis, geras, gamtą ir paukščius mylintis šeimos jauniausias vaikas, sunkiai suserga, ir artėja mirtis. Jo tėvas pergyvena savo piktą elgesį ir nori kaip nors jį išlaikyti gyvųjų tarpe.

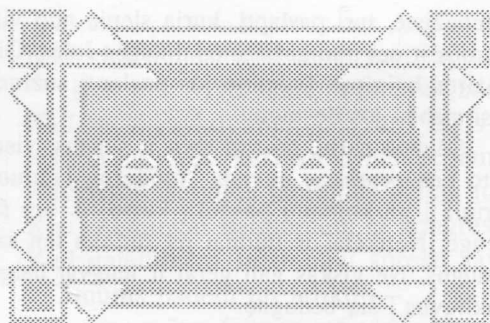
Lietuvoje po sunkios ligos Nijolė netenka motinos. Tačiau dar skaudžiau ji pergyvena vyro baisų elgesį. „Grįžusi laimė“ baigiasi geruoju, nes „Nėra pasaulyje tokio nusižengimo, kurio žmona vyrui ir vyras žmonai negalėtų atleisti dėl bendros šeimos laimės“.

Dvi moterys susitinka netikėtai. Abiejų šeimos nariai sunkiai, gal nepagydomai serga. „Nevilties kelias“ — tai netikėjimas Dievu. Silvija, bandanti savo naują draugę guosti, ją nuveda prie Aušros Vartų Marijos, prie kurios dar nelaimingesni žmonės meldžiasi.

Veiksmas novelėje „Antano žudikas“ vyksta Čikagoje. Po ilgų sunkaus darbo metų Daugėlai nusiperka namą. Tačiau kaimynystėje glūdi paslaptis. Po daug metų Kazys Daugėla vėl susitinka su savo dėdės žudiku.

Gražus vyras, graži mergaitė, saulėta Florida. Manytum, kad viskas baigsis gražiuoju ir geruoju tokiai porai. Tačiau „Vėjūnė“, ta graži mergaitė, nėra tokia, kuri ištektų. Ji dingsta. Po ilgų metų gražus vyras Šarūnas, pravadintas „Kunigaikščiu“, sužino, kas jai atsitiko.

Audra M. Kubiliūtė

Paruošė Gediminas Vakarīs

SAUSIO 13-TOJI VILNIUJE

Diena pradėta šv. Mišiomis prie Parlamento rūmų ir Televizijos bokšto. Pašventintos laisvės gynėjų žuvimo vietos, padėtos gėlės. Aukščiausiosios Tarybos Pirmininkas V. Landsbergis pasakė kalbą. 12 val. Vilniaus arkikatedroje buvo laikomos šv. Mišios už Lietuvos laisvės gynėjus. Šv. Mišias koncelebravo Lietuvos vyskupai. Pamokslą pasakė Jo Eksc. vyskupas Sigitas Tamkevičius. Jis kalbėjo: "Susirinkome mes į šią šventovę tarsi Didįjį Penktadienį paminėti Lietuvos Golgotą — kalimo prie kryžiaus metines. Turime pamąstyti apie svarbiausius tautos ir savo būties klausimus.

Iš tikrųjų tarp Jėzaus Kristaus Golotos ir sausio 13 žudynių labai ryški paralelė. Ir ten, ir čia budeliai. Ir ten, ir čia auka ir mirtis, kad kiti būtų laisvi ir laimingi. Ir prieš 2000 metų buvo prisikėlimas. Prisikėlėme ir mes. Visas pasaulis pripažino mūsų nepriklausomybę. Anuomet dieviška galia prisikėlė Kristus. O kas gi prikėlė Lietuvą? Dievas. Argi mes tikėjomės šiandien būti laisvi ir nepriklausomi? Gal ir tikėjomės po 5 ar 10 metų, bet ne po pusmečio.

Sakydamas, kad Dievas prikėlė Lietuvą, neperdedu. Kas gi įkvėpė mums laisvės troškimą, kurio nepajėgė išplėsti ne 50 okupacijos metų? Kas atvedė žmones budėti prie Televizijos bokšto, Aukščiausios Tarybos rūmų? Dievas. Aš mačiau sausio 13-ąją pro Aukščiausiosios Tarybos rūmų langą tūkstantinę minią, kuri kalbėjo 'Tėve mūsų' ir 'Sveika, Marija'. Meldėsi ne pavieniai žmonės.

Šiandien mes su pagarba, meile ir dėkingumu lenkiame tiems, kurie tragiškai sausio 13-osios naktį daugiausia paaukojo už mūsų visų ir Tėvynės ateitį. Jų gyvybės aukos mus įpareigoja.

Meilė Dievui ir Tėvynei pokario metais daugelį mūsų brolių išvedė į miškus. Labiausiai nepalaužta dvasia išliko bažnyčioje, nes tikėjimas yra uola, į kurią gali atsiremti auka ir meilė.

Pasaulis pripažino mūsų nepriklausomybę, bet dar nesame laisvi. Mūsų širdyse dar žvanga nelaisvės grandinės. Mums reikia naujai atgimti, nusikratyti vergiško palikimo. Ar pajėgsime tai padaryti be tikėjimo. Nemanau. Kaltinsime vieni kitus, skaldysimės ir liksime tokie, kokie buvome per 50 metų ...

Meilė ir dėkingumas žuvusiems mus atvedė čia nulenkti galvas, tačiau žuvusiųjų kraujas mus ir įpareigoja ...

Gyvybę atidavusieji už mūsų laisvę liepia mums mylėti, atleisti prisikeliančiams, bet kartu įpareigoja būti veikliems ir padėti prisikelti Lietuvai".

Visą dieną gausiai lankytos kapinės, kuriose ilsisi tautos didvyriai. "Vilniaus" kino teatre buvo rodomi filmai apie tragiškus sausio 13 dienos įvykius. (XXI amžius)

Atsiųsta paminėti

Vytautas Bagdanavičius. TIKĖJIMAS, IŠMINTIS IR TAIKOS DVASIA. Religinių straipsnių rinkinys. Viršelįs dail. Petro Aleksos. Išleido Liet. Knygos Klubas 1991 m. Čikagoje. 203 psl., kaina nepažymėta.

Vladas Šlaitas. RUDENIO VYNAS. Eilėraščiai. Išleido Ateities Literatūros Fondas 1991 m. Čikagoje. Viršelįs ir teksto iliustracijos Petro Aleksos. 55 psl., kaina 5 dol.

LITUANUS. Vol 38, No. 1. Šį numerį redagavo Robertas Vitas. Redakcijos ir administracijos adresas: Litanus, 6621 S. Troy Street, Chicago, IL 60629-2912.

LIETUVOJE YRA TŪKSTANČIAI KATALIKŲ JAUNUOLIŲ, IESKANČIŲ SAVO KELIO

Katalikiškojo renginio metu buvo pasiūlyta išeiti į priekį tiems jaunuoliams, kurie jaučia vidinį pašaukimą tarnauti Dievui parapijose, mokslo įstaigose ar darbovietėse ir kitur. Besimeldžiant, kad Dievas padėtų jiems apsispręsti, maždaug pusė iš kelių šimtų dalyvių vienas paskui kitą išėjo į priekį. (Ten pat)

“GROK JURGELI” KONKURSO NUGALĖTOJAI DŽŪKAI

Daugiau kaip 700 muzikantų, dainininkų ir šokėjų iš visos Lietuvos dalyvavo tradicinėje “Grok, Jurgeli” pabaigtuvių šventėje. Tris dienas Kauno sporto halėje vykusius vakarėlius aplankė keliolika tūkstančių kauniečių ir miesto svečių. Šventės teisėjų komisija griežtai reikalavusi etninio autentiškumo, pirmosios premijos neskyrė. Antrąją premiją laimėjo Dzūkija. Įvertinta, kad daug širdies ir išradingumo ruošdamiesi konkursui įdėjo Alytaus, Druskininkų, Lazdijų ir Varėnos lietuviškosios muzikos puoselėtojai.

Muzikantų muzikanto vardą pelnė armonikierius iš Molėtų pedagogas Algimantas Mieļiauskas. (Tiesa)

ATIDARYTA IR PAŠVENTINTA GREITOSIOS PAGALBOS LIGONINĖ VILNIUJE

Ši ligoninė — tai moderniausia Lietuvoje gydymo įstaiga. Ji aprūpinta vien importine medicinos aparatūra ir baldais. Užbaigus įrengti visus ligoninės skyrius, vienu metu galės būti gydoma 870 ligonių. (Ten pat)

AMBASADORIUS STASYS LOZORAITIS LIETUVOJE

Vasario 6 d. į Vilnių “Swissair” lėktuvu atskrido Lietuvos nepaprastas ir įgaliotas ambasadorius JAV Stasys Lozoraitis.

S. Lozoraitis jau nuo 1944 metų dirba diplomatinį darbą Lietuvos atstovybėse prie Šventojo sosto Vatikane ir Vašingtone. 1991 m. rugsėjo 6 d. jis paskiriamas Lietuvos ambasadoriumi JAV ir prie Šventojo Sosto. Šių metų spalio 2 d. jam suteiktas nepaprasto ir įgalioto ambasadoriaus laipsnis.

Pagal protokolą, S. Lozoraitis kartu su kitais oficialiais asmenimis susitiko JAV viceprezidentą D. Quayle. Sekmadienį, vasario 9 d. Kauno Vytauto Didžiojo universitete jam buvo suteiktas garbės daktaro vardas. (Lietuvos aidas)

LIETUVOS KARIAI

Metų pabaigoje, Lietuvos vyriausybės premjero potvarkiu, dideliame skaičiui Lietuvos kariuomenės karininkų buvo suteikti kariniai laipsniai. Lietuvos kariuomenė įsigijo statusą, kokį turi ir kitų valstybių kariuomenės. Įsigaliojo statutai. Skiriamieji ženklai tokie patys kaip ir prieškarinės Lietuvos kariuomenės. Aukštesniųjų karininkų (majoro, pulkininko leitenanto, pulkininko) šešiakampė žvaigždutė žiede, jaunesniųjų — šešiakampė žvaigždutė be žiedo.

Laipsniai buvo suteikiami vadovaujantis Krašto apsaugos prievolės įstatymu. Atsižvelgta į einamas pareigas, kaip kariškis jas atlieka, į jo indėlį atkuriant kariuomenę. Pirmiausia laipsniai suteikti tiems, kurie pirmieji atėjo dirbti į Krašto apsaugos departamentą, kurie gynė Lietuvos nepriklausomybę per sausio įvykius ir pučo metu. Turėjo reikšmės ir išsilavinimas.

Generolų laipsnių dar nėra suteikta. Dar per anksti turėti generolus, nes kariuomenė pradeda tik kurtis. Sudaromi būriai, kuopos, batalionai. Divizijų dar neturima.

Pirmieji jaunuoliai, pašaukti atlikti būtinąją tarnybą, saugo Lietuvos valstybės sienas, tarnauja Sniečkaus mokymo centre. Lauko kariuomenės batalionas apgyvendintas Vilniuje. Kol kas sukurti tik padaliniai. Pulkų dar nėra. Jų numatoma turėti nedaug, bet gerai parengtų.

Nors laipsniai suteikti, bet mieste nedaug vaikščiojančių su uniformomis. Uniformas turi visi kariškiai, bet ne visos pareigos yra karinės. Aptarnaujantis personalas — civiliniai žmonės.

Kariai kol kas nešioja tik lauko uniformą, t.y. skirtą pratyboms. Ji tokia ir išliks, nes patogi nešioti, atitinka senų laikų Lietuvos kariuomenės uniformos spalvą. Medžiaga impregnuota. Bus taip pat ir paradinė uniforma. (Ten pat)

PREMJERA PO AŠTUONERIŲ METŲ

Spalio 26 ir 27 dienomis Vilniaus akademiniame dramos teatre įvyko pirmieji operos “Dievo avinėlis” spektakliai. Kompozitoriaus F.

Bajoro operą (libreto autorius R. Savelis) pastatė režisierius J. Vaitkus. Aštuonerius metus opera laukė savo valandos. 1983 metais Operos ir baleto teatro meno taryba kūrinį sumalė į miltus ir jis buvo atmetas dėl idėjinių–meninių motyvų.

J. Vaitkus operą turėjo statyti Operos ir baleto teatre. Dabar režisierius nusprendė žengti gana rizikingą žingsnį: statyti operą su dramos aktoriais. Tiesa, opera ne tradicinė — dainavimas čia rečitatyvinis. Nėra ilgų atskirų vokalinių numerių — ir vis dėlto teatrui, neturinčiam net miuziklo tradicijų, ko gero, sunkesnį uždavinį sunku įsivaizduoti.

Visas spektaklis — viena didžiulė metafora apie lietuvių tautos likimą. Konkretus veiksmo laikas — pokario metu Lietuvos kaimas, herojai — kaimo žmonės, kurių dalį žiauriai sutrempė raudonasis maras.

Spektaklio herojai kuria kolektyvinį portretą, tautos tragedijos alegoriją, todėl ne taip svarbu veiksmo vieta ir laikas. Svarbiausia kita: į ramų gyvenimą įsiveržė baisi griauinati jėga, viską išniekino, sutrempė, išžudė, kiekvienam teko savo kryžius kelyje į Golgotą.

Ekspresyvi F. Bajoro muzika kontrastingai pabrėžia plastinio piešinio statiką, momentalumą, ir tai suteikia spektakliui jaudinančios poezijos.

Muzika spektaklyje skamba iš fonogramos. Ji kartais tokia garsi, jog nustelbia aktorių balsus. Geriausiai su orkestru „galynėjasi“ stipraus balso aktorius A. Smailys, vaidinantis Tigrudį, vyriausiąjį sribą. Įdomi efektinga aktorė I. Dapkūnaitė — lyrinė herojė Gabija. Puikus charakteringas V. Martinaitis, vaidinantis kaimo muzikantą.

Šis spektaklis įdomus, nedogmatiškas eksperimentas. Šiandien reikia nemaža drąsos kurti spektaklį be erotinių užuominų, be drastiško politizavimo, nukirstų galvų ir nuogų kūnų. (Lietuvos rytas)

ŠIAULIŲ GIMNAZIJOS SUKAKTIS

Spalio 26–ąją ši mokykla pažymėjo 140 metų sukaktį. Per tą laiką ją baigė 5000 mokinių. Išleista į gyvenimą 140 abiturientų laidų.

Iškilmų metu Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje buvo atšventinta gimnazijos vėliava. Šv. Mišias aukėjo prieškarinės gimnazijos kapelionas, JAV

gyvenantis kun. dr. Valdemaras Cukuras. Jis bažnyčioje pasakė ir pamokslą. (Ten pat)

ŪKININKO FABRIKAS

Marijampolės rajono Gaisrių kaimo ūkininkas Justinas Vaičiūnas vienas pirmųjų gavo 32 hektarus žemės ir ilgai nedvejojęs nusprendė kurti specializuotą ūkį. Prisiminė, kaip jo tėvai penėjo kiaules, parduodavo bekonus. Kiaulienos ir šiandien Lietuvoje labiausiai trūksta. Daug jos reikės ir ateityje, ypač bekonų. Praplėtė tvartus, pakankamai prikūlė grūdų; daugiau kai 50 tonų miežių ir kviečių. 1991 m. nupenėjo apie 100 kiaulių.

Ūkininkas apskaičiavo, kad pelningiau ne kiaules vežti į mėsos kombinatą, o pačiam jas skersti ir parduoti rūkytus mėsos gaminius. Vakar papjovė 4 kiaules, tad šiandien ir rytoj pats darbymetis. Ant plačių stalų skerdienos gabalai. Vikriai juda moterų rankos, nupjausto raumenis, atskiria kaulus, ir tuojau pat pamatai, kaip suformuojamos lašinių paltys. Akyse auga kalnas mėsos gabalų — tai būsimos dešros ir suktiniai.

Nors Vaičiūnų šeimą sudaro trys stiprūs ir darbštūs žmonės, bet tiek kiaulių paskersti ir išmėsinti nepajėgtų. Pasikvietė į talką kaimynus Katilius. Katiliai turi tik 10 hektarų žemės ir užaugina kiaulių daug mažiau, bet Gražina Katilienė žinoma kaip gera šeimininkė. Ji nepakeičiama Vaičiūnų skerdyklos technologė, kumpių, skilandžių, dešrų ir suktinių gamintoja, šaltienos virėja, paštetų ragautoja. Rudenį šie Sūdavos ūkininkai Vilniuje, žemdirbių šventėje, rodė savo gaminius. Sako, pats V. Landsbergis ir krašto apsaugos ministras A. Butkevičius paragavo suktinuko ir pagyrė. (Lietuvos rytas)

■ Kauno kunigų seminarijoje veikia ateitininkų kuopa. Jos nariai talkina stovyklose, kaip būrelių vadovai, paskaitininkai.

■ Visuomenininko premiją Pasaulio lietuvių katalikų bendrija šiemet paskyrė inž. Juozui Polikaičiui. Ateitininkų federacijos vadui, didelio pasišventimo visuomenininkui. Premijos mecenatas — prel. J. Prunskis.

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, SJ

*Oi sugrižk, sugrižk, sūnau,
Marijampolėj bus geriau ...
Čia Klimaitė, Penčyla,
Čia Sudavijoj tyla.*

Sena studentiška daina

Marijampolė

Algirdas Sabaliauskas

Senumu Suvalkijos sostinė pasigirti negali. Čia ją pralenkia šimtai Lietuvos miestų ir miestelių. Šiam garbingam miestui pradžią davusi gyvenvietė pirmą kartą paminėta 1667 metais: Kauno apskrities mokesčių sąrašė pažymėta, jog tais metais mokesčiai joje mokėta nuo dvidešimt keturių dūminių. Daugelį metų Marijampolė buvo Prienų šešėlyje. Kai 1783 metais Prienų seniūno, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės artillerijos generolo Kazimiero Sapiegos ir Prienų klebono Mykolo Karpavičiaus rūpesčiu buvo įkurta Marijampolės parapija, tai marijampoliečiai, atsidėkodami Prienų žmonėms, rinko iš savo laukų akmenis ir apie Prienų bažnyčią išmūrijo tokią tvorą, kuri iki šiol tvirtai stovi, daugeliui kartų primindama suvalkiečių darbštumą ir sumanumą.

Nuo čia turbūt ir prasidėjo Marijampolės kilimas. Pamažu čia miestas pralenkė ne tik Prienus, bet ir daugybę kitų Lietuvos miestų, o vienu atžvilgių tai jis tapo gal net nepralenkiamas — tai savo vardais. Anoji dvidešimt keturių dūminių gyvenvietė vadinosi *Pašešupiu*. 1736 metais kažkokiam lotyniškame dokumente ran-

dama jau parašyta “de civitate Starepol” (Iš *Starapolės* miesto). Tiesa, dar tais pačiais metais viename krikšto akte paminima *Pašešupio smuklė*. Tačiau su šia smukle *Pašešupys* pasitraukia iš istorijos. Starapolė, matyt, sugalvojo mums savo vardo nepalikęs lenkiškai kalbantis raštininkas, tai į lenkų kalbą išversdamas prie kaimo esantį kokį nors *Seną lauką*. 1756 metais *Starapolei* atsiranda konkurentas *Marijampolė*. Tiesa, iš pradžių tai buvo dvi vietovės. Panašiai kaip kadaise Budą nuo Pešto skyrė Dunojus, taip Marijampolė nuo Starapolės skyrė Jevonio upelis. Viename nediduko upelio krante įsikūrė vienuoliai marijonai, kurie savo vietą Marijos garbei pavadino *Marijampole*, o kitoje upelio pusėje dar vis gyveno *Starapolė*. Jos gyventojai nuo marijampoliečių ypač skyrėsi tuo, jog turėjo teisę verstis prekyba ir laikyti smukles. Tačiau 1792 metais Stanislovas Augustas abiejų upelių pusių žmonėms suteikė Magdeburgo teises ir herbą su šventuoju Jurgiu, jojančiu ant balto žirgo, abiem vietovėms pradėtas vartoti *Marijampolės* vardas. *Starapolė* dar ilgai laikėsi liaudies atmintyje, o aušrininkai buvo pasiryžę net grąžinti miestui sulietuvintą *Starapolės* variantą: jie gana nuosekliai rašė *Senapilė*. Petras Arminas —Trupinėlis dar kitaip mėgino lietuvinti šį miesto vardą: jis 1884 metais “Aušroje” vartojo *Marijospilė*.

1955 metais, kai jau tik vienų metų trūko iki Marijampolės dviejų šimtmečių jubiliejaus, nutarta šiam miestui suteikti *Kapsuko* vardą. Tačiau miesto gyventojus, matyt, labai traukė senosios jų krašto tradicijos. Vien ką tik reiškia Marijampolės gimnazija, davusi mūsų tautai Joną Basanavičių, Vincą Kudirką, Joną Jablonskį, Praną Vaičaitį, Praną Mašiotę, Kazį Grinių, Vincą Pieterį, Vincą Mykolaitį-Putiną, Kazį Borutą, palaimintąjį Jurgį Matulaitį ... 1989 metais įvyksta referendumas, ir didžiulė gyventojų dauguma pareiškia norą, kad jų miestui būtų grąžintas senasis *Marijampolės* vardas.

Patys marijampoliečiai nežino, kaip geriau jų miesto vardą kirčiuoti, Sakoma *Marijampolė* (pagal lenkišką formą *Maryampol*) ir *Marijampolė* (pagal *Starapolė*). Tačiau dainose paprastai kirčiuojama *Marijampolė*. Kai 1989 metais grąžinus senąjį vardą, per radiją ir televizijoje pasigirdo *Marijampolė*, buvo aišku, kad bus lemta įsigalėti tokiam kirčiavimui. Ateityje gal

tik kur nors Čikagoje ar Bostone galėsime išgirsti ir Marijampolę. O dainose šis kirčiavimas išliks, nes iš dainos žodžio neišmesti.

Aušrininkai, lietuvinami šio miesto pavadinimą, jo antrąjį dėmenį siejo ne su lenkišku *pole* 'dirva, laukas', bet tikriausiai Konstantinopolį, Sevastopolį, Tripolį ir kitus garsius pasaulio miestus prisimindami, su graikų kalbos žodžiu *pólis* 'pilis, miestas'. Net ir lietuvių spaudoje vienur kitur buvo rašoma Marijampolis. Į pietus nuo Vilniaus yra ir kaimas *Marijampolis*, kurį tikriausiai ir įkūrė ateiviai nuo Šešupės ir Jevonio.

Marijampolės miesto pakraštyje yra ir mažutė *Sénlaukės* gatvelė, kurią miesto vadovai taip pavadino turbūt norėdami priminti, jog visas šis miestas kadaise prasidėjo iš kažkokio *Seno lauko*.

Dainą apie sugrįžimą į Marijampolę studentai ypač jausmingai užtraukdavo traukinyje pakeliui iš Kauno į savo gimtąjį miestą. Skambėjo ji tikrai puikiai, nes jai muziką parašė ... pats Džiuzepė Verdis: mat anas nežinomas kūrėjas ar kūrėjai savo žodžiams apsuksiai pritaikė iš "Traviatos" garsiąją Žermono ariją.

Redakcijos prierasas. Autorius rašo, kad "Patys marijampoliečiai nežino, kaip geriau jų miesto vardą kirčiuoti". Žinoma, turime sutikti, kad ne visi marijampoliečiai ir ne visi kitų vietovių lietuviai žino, kaip jį kirčiuoti. Bet ar tai galima pasakyti tik apie šio miesto vardo kirčiavimą? Gal daugiau kaip pusė visų lietuvių, pvz., nežino, kaip kirčiuoti Trakus, Anykščius, Kalvariją. Šiuos vardus kirčiuojame: Trākai, Anykščiāi, Kalvarijā. Tai oficialus kirčiavimas, pripažintas kalbininkų. Bet daugumas lietuvių juos kirčiuoja: Trakai, Anykščiai, Kalvārija. Tai ar mes turėtume derintis prie jų kirčiavimo? Tie marijampoliečiai, kurie domisi lietuvių kalba ir kirčiavimu, sakydavo ir tebesako Marijampolė. Taip juk kirčiavo ir mūsų kalbininkai. Štai pora pavyzdžių. "Lietuvių kalbos vadovas", sudarytas Pr. Skardžiaus, St. Barzduko ir J. M. Laurinaičio, išleistas Vokietijoje 1950 m., šį vardą kirčiuoja Marijampolė (368 psl.). "Lietuvių kalbos rašybos vadovėlis su kirčiuotu žodynu", sudarytas A. Kalniaus, A. Kuzmickio ir J. Talmanto, išleistas Kaune 1938 m., taip pat kirčiuoja Marijampolė (221 psl.).

Efektyvi priemonė

Amerikiečių "Atari" firmos vadovai apskaičiavo, kad rūkymui šios firmos darbuotojai per mėnesį sugaišta pusę dienos, o per metus — 6 dienas. Taigi kol rūkaliai dūmija, nerūkantys dirba už du, negaudami jokios kompensacijos. Kad atstatytų "teisingumą", administracija nusprendė nerūkantiems kasmet papildomai skirti 6 dienas atostogų. Ši priemonė pasirodė labai efektyvi. Jau pirmosiomis dienomis darbe atsisakė rūkyti 70% iš 400 kompanijos darbuotojų.

Liūdna prognozė

Nuo 1991 m. iki 2025 m. rūkymas pražudys 10 milijonų žmonių, iš jų 2 milijonus Kinijos gyventojų. Tokią išvadą padarė Pasaulinės sveikatos apsaugos specialistai. Tai sužinojus,

Toliau autorius A. Sabaliauskas rašo: "Kai 1989 metais grąžinus senąjį vardą, per radiją ir televizijoje pasigirdo Marijāmpolė, buvo aišku, kad bus lemta įsigalėti tokiam kirčiavimui". Bet juk tai keista — nejaugi mes visuomet ramiai turime priimti visas kai kurių daromas klaidas ir prie jų prisitaikyti? Kai kam čia gali ateiti tokia mintis: kai kartais matome keistai parašytus kai kurių vietovių vardus, pvz., italų miestų Genuja (ital. Genova), Turinas (ital. Torino), mums atsakoma, kad tokią jų rašybą mes gavome per vokiečius, rusus, lenkus ir pan., tai, kai matome parašytą ar girdime ištartą šio Suvalkijos miesto vardą Marijāmpolė, gal kai kas pusiau juokais pasakys: taip kirčiuojama dėl to, kad tokį kirčiavimą 1989 metais gavome per ... ignorantus, nežinančius, kaip jį iki šiol kirčiuodavo kalbininkai.

— Mielasis, — sako žmona vyrui, — man gydytojas patarė kur nors pakeliauti. Kur mes vyksime?

— Pas kitą gydytoją, — ramiai atsakė vyras.

— Ponia, jūsų vyrui reikia ramybės, — sako gydytojas, — aš prirašiau tablečių.

— O kiek jų vyras turės kasdien imti?

— Jūs, poniam, klystate. Šios tabletės ne vyrui, o jums ...

— Aš bijau tos operacijos, daktare, — sako pacientas. — Ar aš galiu tikėtis?..

— Jūs būsite 49-asis, kurį aš operuosiu dėl tos pačios ligos.

— O, tai aš galiu nusiraminti.

— Puiku. Juk operacija turi kada nors pasisiekti.

— Kaip jaučiasi jūsų brolis po operacijos?

— Nepavydėtina. Įvyko komplikacijos.

— Kas atsitiko?

— Jis susižadėjo su slauge.

Jauna moteris skundžiasi savo motinai:

— Nebenoriu daugiau gyventi su savo vyru.

Vakar jis mane primušė.

— O aš maniau, kad jis išvažiuojo į užsienį, — nusistebėjo motina.

— Taigi, ir aš taip maniau ...

Mergaitė, atėjusi į mokyklą, giriasi mokytojais:

— Vakar mūsų katė atsivedė septynis kačiukus, ir jie visi komunistai.

— Po kiek laiko mokytoja klausia mergaitę:

— Na, kaip gyvuoja tavo kačiukai komunistai?

— O, jie nebe komunistai.

— Kodėl gi?

— Jie jau praregėjo.

Žaidynėse tarybinis sportininkas, mesdamas kūjį, pagerino pasaulio rekordą.

— Kaip jums pavyko taip toli jį nusviesti? — teiravosi žurnalistai.

— Jeigu prie kūjo būtų pritvirtinę ir pjautuvą, tai būčiau dar toliau nusviedęs ...

— Kas gali pasakyti, kada geriausiai skinti vaisius? — klausia mokytojas.

— Tada, kai šuo prižištas, — atsako mokiniys.

Kinijos vyriausybė uždraudė rūkyti viešose vietose ir padidino tabako kainas.

Namai be tabako

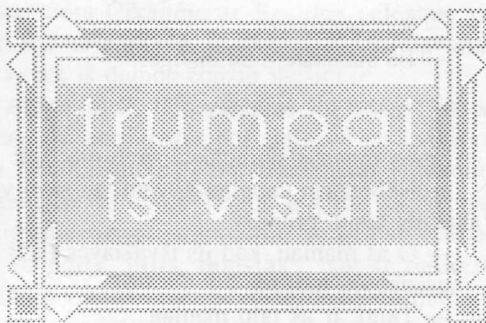
Japonas Chirota Jamagutis pasistatė penkių aukštų namą. Jo gyventojai turi savo noru atsisakyti rūkyti. Pažeidėjams gresia didelė bauda: jie ne tik netenka buto, bet antinikotinei kompanijai dar turi paaukoti 300 tūkstančių jenų.

Efektīvūs kvėpalai

Kiniečių tradicinės medicinos instituto specialistai sukūrė neįprastus malonaus kvapo kvėpalus. Šių kvėpalų receptą sudaro 36 augalų ekstraktas, sukeliantis organizme pasibjaurėjimą cigaretės dūmais.

Antinikotinių kvėpalų autoriai tikina: 10–20 minučių pakvėpavę šiais kvėpalais, 98 rūkaliai iš šimto atsisako cigaretės. Sunkūs pacientai pasveiksta per savaitę.

■ Izraelio teismas nusprendė, kad žydai dabar gali apsigyventi Jeruzalėje Kryžiaus Kelio gatvėje, ko ankstyvesnė tradicija jiems neleido.

■ Druskininkuose virš Švč. M. Marijos bažnyčios durų iškelta puspenkto metro laiminančio Kristaus statula, kurią sukūrė skulptorius K. Patamsis ir arch. Alg. Knyga. Pašventino dekanas kun. K. Gajauskas.

■ Lietuvos ateitininkai organizuoja studijų akademijas. Tokia rudens akademija įvyko Meteliuose, žiemos akademija buvo Anykščiuose.

■ Vengrijos sostinėje Budapešte gruodžio 30 — sausio 4 dienomis vyko tarptautinis jaunimo susitikimas — Taizė. Piligrimines keliones į tas susikaupimo dienas organizuoja Taizės vienuoliai. Čia dalyvavo ir būsrys ateitininkų iš Lietuvos.

■ Lietuvoje veikia apie 150 moksleivių ateitininkų kuopų, daugiausia prie vyskupijų. Netrukus numatoma steigti kuopas ir mokyklose.

■ Į Lietuvą siunčiama apie 160 egzempliorių Čikagoje leidžiamos "Aiteities", kurią labai sumaniai redaguoja D. Bindokienė.

■ Katalikų veikėjų prez. A. Stulginskio ir dr. Ant. Paplausko Ramūno biografijos ruošiamos spaudai. Joms rinkdamas medžiagą, į JAV atvykęs Lietuvos istorijos instituto vicedirektorius Alf. Eidintas ryžosi peržiūrėti archyvus Lituanistikos tyrimo ir studijų centre Čikagoje ir kitur bei rinkti duomenis Kanadoje tam skirdamas penketą savaitę.

■ Vilniaus naujojo arkivyskupo Audrio Bačkio inauguracija — kovo 3 d., dalyvaujant ir išeivijos vysk P. Baltakiui.

■ Viso pasaulio aerodromuose yra įrengtos 65 koplyčios.

■ Lenkijoje nuspręsta teisti du generolus, kurie 1984 m. suplanavo kun. Jerzy Popieluszko nužudymą. Įstatymai leistų juos nubausti net mirties bausme.

■ Ateitininkų žiemos akademijai Anykščiuose Lietuvos vyriausybė suteikė 14.000 rublių paramos.

■ Kun. Gintautas Jankauskas yra Lietuvos skautų sąjungos vyriausias dvasios vadas.

■ Paryžiaus kardinolas Lustiger Notre Dame katedroje vasario 2 d. kartu su naujai paskirtu Vilniaus arkivyskupu A. Bačkiu koncelebravo šv. Mišias. Dalyvavo apie 3.000 tikinčiųjų. Kardinolas pamoksle priminė, kaip daug Lietuva iškentėjo, pabrėžė, kad Paryžiaus ir visos Prancūzijos katalikai daug prisidėjo prie maldų už Lietuvą. Pasidžiaugė, kad Lietuva vėl nepriklausoma. Arkiv. Bačkis padėkojo kardinolui ir Prancūzijos katalikams. Jis sakė, kad dabar svarbu užgydyti okupacijos padarytas žaizdas.

■ Kaišiadorių vysk. J. Matulaitis, Kunigų Vienybės kviečiamas, pasiryžo nuo kovo 20 d. iki grįžimo į Lietuvą balandžio 14 d., lankydamas Kanados lietuvių parapijas, vesti gavėnios kolekccijas.

■ "Vengrijos sostinėje Budapešte nuo pereinamųjų metų gruodžio 30 iki šių metų sausio 4 dienos vyko Europos jaunimo suvažiavimas. Jame dalyvavo ir daugiau kaip tūkstantis Lietuvos jaunimo! Iš visų didžiųjų Lietuvos miestų ir iš organizuotų miestelių parapijų... Jau daugiau kaip pusmetis mes renkames sekmadieniais prieš šv. Mišias, o kiti dar ir šeštadienių vakarais. Bendrai skaitome Šv. Raštą ir diskutuojame skaitytos vietos tema. Kaip gera dalytis Šv. Dvasios dovanomis ir vieni kitiems jas teikti bei jomis džiaugtis. Susirinkime giedame charizmatines giesmes. Jos ypač jaunimui patinka ... Meldžiame Dievą gerų dvasios vadų, nes jų ypač reikia Lietuvai..." Taip rašo Budapešte dalyvavusi jaunuolė iš Kauno. Ar tai ne liudijimas, kad Lietuvoje yra gan daug Dievo besiliginčio ir ieškančio jaunimo?

■ Estijos krikščionybė prasidėjo XII šimtmečiu. 1940 metais ten buvo 11 katalikų parapijų, 14 katalikų kunigų ir keliolika seselių. Okupacijos metais katalikai atspariai laikėsi, buvo labiau nepriklausomi negu liuteronai ir labiau popu-

liarūs. Per paskutinius 20 m. apie 1000 suaugusių apsikrikštijo. Dabar Estijoje yra apie 3.000 praktikuojančių katalikų, veikia 4 parapijos. Estams katalikams padeda Latvijos katalikai.

■ Motina Frances Xavier Cabrini, pirmoji JAV pilietė paskelbta šventąja, bus specialiai pagerbta jos įsteigtos Švč. Jėzaus Širdies misionierių seselių, nes šiemet sueina 100 m. nuo jos atvykimo į JAV. Šios seselės ypač rūpinasi mergaičių auklėjimu savo mokyklose.

■ Kinijos kunigas Feancesco Tam, 30 metų iškankintas komunistų lageriuose ir kalėjimuose, nepalūžo, pasilikdamas ištikimas katalikų tikėjimui ir Romos popiežiui. Daug metų turėjo praleisti sukaustytas geležiniais pančiais. Dabar aukodamas šv. Mišias katedroje, pareiškė, kad niekada neišsižadės ištikimybės Šv. Tėvui, bet už šį pareiškimą jau nebebuvo naujai įkalintas.

■ Mikhailo Gorbačiovo, buvusio Sovietų Sąjungos vadovo, straipsnis kovo 3 d. buvo paskelbtas daugelyje laikraščių. Italijoje jį išspausdino "Stampa". Tame straipsnyje Gorbačiovas tvirtina, kad didįjį vaidmenį komunizmo sužlugdyme Rytų Europoje yra turėjęs popiežius Jonas Paulius II. Straipsnyje Gorbačiovas tvirtina, kad susitikimas su popiežiumi padėjo jam suprasti popiežiaus vaidmenį, sukuriant naują politinę mintį. Gorbačiovas sakosi norįs bendrauti su popiežiumi.

■ Lietuvos ateitininkų federacijos gen. sekretorė Daiva Kuzmickaitė yra Nekaltai Pradėtosios Švč. M. Marijos kongregacijos vienuolė. Ji taipgi dirba "Caritas" žurnalo redakcijoje.

■ Lietuvos ateitininkai pavasarį ruošia 4 akademijas — kursus: Kaltinėnuose, Telšiuose, Klaipėdoje. Jų temos: "Asmuo ir laisvė", "Tikėjimas ir laisvė", "Tauta ir laisvė". Šiemet numatytos 9 ateitininkų stovyklos Lietuvoje. Jos vyks Plateniuose, Pavištytyje, Panevėžyje. Moksleivių ateitininkų sąjungos didysis sąskrydis įvyks liepos 9–12 dienomis Marijampolėje, kur laukiama arti 5.000 dalyvių.

■ Lietuvos aklųjų fondo prezidentu išrinktas Panevėžio katedros klebonas prel. Juozapas Antanavičius.

■ Lietuvoje kalbininko kun. Kazimiero Jauniaus

gimtinėje, Lembo kaime. Šilalės rajone, atstatytoje klėtelėje atidarytas jam skirtas muziejus.

■ Lietuvoje išleistas pirmas numeris informacinio biuletenio "Katalikų Bažnyčia Lietuvoje". Leidžia Katalikų Bažnyčios informacijos centras. Leidinys nemokamai siunčiamas kunigams, laikraščiams, radijo ir TV redakcijoms, užsienio spaudos agentūroms, katalikų organizacijoms. Pirmame numeryje Kat. Bažnyčios kronika, kardinolo V. Sladkevičiaus laiškas Lietuvos vyriausybei.

■ Vilniuje atsteigiama Šv. Jokūbo katalikų ligoninė. Jai baigiamas remontuoti buvęs dominikonų vienuolynas. Statoma koplytėlė. Joje dirbs 10 slaugių ir 10 gail. seserų vienuolių. Ligoninės vyr. gydytojas Kazys Paltanavičius. Danijos labdaros klubas ligoninei atsiuntė 200 lovų ir apmokėjo 30.000 dol. transporto išlaidas.

■ "Caritas" organizacija Lietuvoje turi apie 5.000 narių, susibūrusių į 338 padalinius. Veikia pasiskirsčiusios į sekcijas: šeimos, auklėjimo, tautos bendrijos atkūrimo ir vargo mažinimo. Centro valdyba — Kaune. Prezidentas vysk. S. Tamkevičius. Skyriai — visose šešiose vyskupijose. Beveik visose parapijose "Caritas" jau turi savo skyrius. "Caritas" gen. sekretorė — Švč. M. Marijos Nekalto Prasidėjimo vienuolijos seselė Albina Pajarskaitė.

■ Vilniuje, Valstybiniame muziejuje, parodoje lankytojai supažindinami su pagrindine spąsuntuve AB, įrengta netoli Kauno giliai po žemėmis, kur okupacijos metu nuo 1981 metų buvo spausdinamos maldaknygės, katekizmai, patriotinės knygos. Šios spaustuvės organizatoriai Vytautas Andziulis ir Juozas Bacevičius apdovanoti tradicine "Lituanikos" įmonės kolektyvo literatūrine premija.

■ JAV Federalinis teismas nusprendė, kad skautų sąjunga neturi pareigos į savo eiles priimti ateistų.

■ Kolumbo vyčiai surinko 1,4 mil. dolerių gydyti psichiškai susirgusius suaugusius ir vaikus.

■ Švč. M. Marijos Nekalto Prasidėjimo (Putnamo) seselių vyriausiąja išrinkta ses. Ignė Marjošiūtė.

■ Į Ameriką iš kiekvienos Lietuvos vyskupijos atsiųsta po vieną asmenį (iš Vilniaus — du), iš

viso 7 žmonės vieną mėnesį stebėti JAV lietuvių ir amerikiečių katechetinių institucijų ir būrelių veikimą, tikybos dėstymą mokyklose, kad galėtų tokius veiklos būdus patobulinti Lietuvoje ir padidinti sekmingumą pastangų kelti moralę. Jų sustojimo bazė JAV-se yra Putnamo vienuolynas.

■ Prof. Stasio Šalkauskio Rinktinių raštų II tomą "Pedagoginės studijos" išleido Liet. katalikų mokslo akademija. Knyga turi 887 psl. Redagavo dr. J. Girmius. Išleidimu rūpinosi kun. A. Liuima, SJ. Finansavo dr. K. Alminas ir kun. dr. J. Vaišvilas.

■ Popiežiaus Jono Pauliaus II jaunystę ir pirmuosius popiežiavimo metus smulkiai aprašė jo jaunystės mokslo draugas kun. M. Malinskis. Į lietuvių kalbą išvertė kun. R. Jakutis. Pavadinimas: "Pašaukė mane ...", 351 psl. Tiražu 100.000 išleista Vilniuje, gaunama ir "Drauge", kaina tik 2 dol. Vaizdžiai perteikiami faktai.

■ Poetės Salomėjos Nėries kūnas iš Karo muziejaus sodelio buvo nulydėtas į Vytauto Didžiojo bažnyčią Kaune. Čia aukotos šv. mišios ir paskiau ji, su sūnaus ir giminių pritarimu, palaidota Petrašiūnų kapinėse. Kaip žinoma, prieš mirtį ji pasistengė susitaikyti su Dievu.

■ Paskutinis komunistinės Čekoslovakijos prezidentas Gustavas Husakas mirties patale susitakė su katalikų Bažnyčia.

■ Lietuvos miestuose plinta anoniminių alkoholikų būreliai ir net buvo sušaukta jų atstovų konferencija Vilniuje, dalyvaujant ir šio sąjūdžio lietuviams atstovams iš Amerikos.

■ Vytauto Didžiojo universitetas Kaune, vadovaujamas rektoriaus prof. Algirdo Avižienio, švęsdamas savo 70 m. sukaktį, gegužės 28–31 dienomis drauge ryžosi paminėti ir Lietuvių katalikų mokslo akademijos 70 m. sukaktį, jubiliejaus proga suteikdamas poetui prof. Czeslaw Milosz ir Liet. kat. mokslo akademijos pirm. Antanui Liuimai, SJ, garbės daktaro laipsnius.

■ Arkivyskupo Audrio Bačkio įvedimas Vilniaus metropolitu kovo 3 d. praėjo labai iškilingai. Šalia kardinolų dalyvavo 23 vyskupai, apie 150 kunigų ir minios žmonių. Dalyvavo Aukšč. Tarybos pirm. V. Landsbergis, min. pirm. G. Vagnorius. Iškilmės transliavo Vilniaus

radijas. Arkivyskupas apsigyveno Šv. Mikalojaus par. klebonijoje, nes arkivyskupo rūmai šalia katedros dar tebėra nesugrąžinti, iš jų dar nėra iškelta "Respublikos" laikraščio redakcija.

■ Maskvoje dėl nepakeliamų finansinių sunkumų užsidarė laikraštis "Pravda", per 80 metų buvęs komunistų partijos organas.

■ Pasaulyje yra 401.479 pasauliečiai ir vienuoliai kunigai. Katalikų visame pasaulyje yra 906.346.000 — beveik ketvirtadalis visų gyventojų. Vyrų vienuolių pasaulyje yra 62.942, o seselių vienuolių — 885.645. Tokias žinias iš 1990 m. paskelbė žurnalas "Vocations" Nr. 8 (1992).

■ Brazilijoje, Bahia valstijoje, seselė Dulce buvo parodžiusi tiek daug pasišventimo padedant neturtėliams, kad kai ji mirė kovo 13 d., sulaukus 77 m. amžiaus, jos šermenyse ir laidotuvėse dalyvavo apie 40.000 žmonių. Pats tos valstijos kardinolas Lucas Moreira aukojo šv. Mišias jos laidotuvėse. Ji buvo Misionierių seselių kongregacijos narė.

■ Benediktinė seselė Sebastijonė Geary, tapusi našle, nors buvo išauginusi šešis vaikus, turėdama 58 m. amžiaus, įstojo į vienuolyną ir darbuojasi Čikagos arkivyskupijoje. Ji yra medicinos seselė padėjėja Šv. Pranciškaus ligoninėje Blue Island.

■ Auschwitzte, nacių įsteigtoje stovykloje, kur buvo nacių išžudyta gal netoli 2 milijonų žmonių, buvo įsikūrusios vienuolės karmelitės melstis už nužudytuosius ir atgailauti už nacių žiaurumus. Žydams protestuojant prieš jų ten buvimą, jos išsikelia maždaug už 1.500 pėdų nuo tos vietos. Joms įrengiamos naujos vienuolyno patalpos.

■ Katalikų medicinos misijų taryba, kurios centras Niujorke, bendradarbiaudama su Lietuvių religine šalpa, pasiuntė į Lietuvą dvi naujas vaistų siuntas. Siuntų vertė milijoninė. Persiuntimo išlaidas apmokėjo Liet. religinė šalpa.

■ Lenkijos kardinolo Juozapo Glemp raštą paskelbė "Gazeta Wyborcza" vasario 24 d. Šiame rašte kardinolas kviečia lietuvius ir lenkus užmiršti praeities nesantaikas. "Mes turime vieni kitiems atleisti" — pareiškė kardinolas.

Juoz. Pr.

"Laiškų lietuviams" konkursai

Pirmasis konkursas buvo paskelbtas "Laiškų lietuviams" dešimtmečio proga 1960 metais. Paskutinis šių metų konkursas jau buvo trisdešimt trečias. Jis buvo labai skirtingas nuo visų kitų, nes jam buvo atsiųsta tik pora straipsnių iš Amerikos, o visi kiti — iš Lietuvos. Iš Lietuvos gavome apie 60 rašinių. Kai kurie buvo netinkami konkursui: vienas autorius parašė tik porą neilgų sakinių ir sakė, kad tai skiriama konkursui. Kitas atsiuntė net 24 mašinėle rašytus puslapius. Konkurso taisyklėse buvo paskelbta, kad rašiniai turėtų būti maždaug 4–9 puslapių.

Kai kurie autoriai iš Lietuvos nesuprato, dėl ko straipsnį reikia pasirašyti slapyvardžiu, o savo tikrąjį pavardę ir adresą įdėti į kitą užlipintą vokelį, ant to vokelio įrašant tik slapyvardį. Mat konkursas turi būti slaptas, kad Vertinimo komisijos sprendimai būtų objektyvūs. Žinoma, kai straipsniai atsiunčiami iš Lietuvos su tikra pavarde ir adresu gale staipsnio, tai gal didelės problemos nėra, nes komisijos nariai jų dažniausiai nepažįsta, bet vis dėlto taip neturėtų būti daroma. Iki komisijos posėdžio niekas neturi žinoti, kieno yra tie straipsniai. Tik tada, kai komisija nusprendžia, kam duoti premijas, atidaromi vokai ir sužinoma, kieno yra tiek premijuoti rašiniai.

Konkursui atsiųstus straipsnius komisija jau perskaitė, bet, rašant šį pranešimą, dar nebuvo posėdžio, todėl rezultatus galėsime pranešti tik ateinančiame numeryje. Galvosime, koku būdu laimėtojams galėsime įteikti premijas.

Kaip jau pereitame numeryje buvo rašyta, skelbiame ir 34-ąjį konkursą. Jam galima pasirinkti kurią nors iš keturių temų: 1. Atlaidumas. 2. Į ką krypti dėmesį kuriant šeimą. 3. Kaip sucementuoti šeimą, kad nesuirtų. 4. Dabartinio mūsų jaunimo charakteristika. Bus dvi dalyvių grupės: suaugusieji ir jaunimas. Jaunimui gali priklausyti moksleiviai ir studentai. Jeigu kas baigęs aukštąją mokyklą arba sukūręs šeimą — priklauso suaugusiųjų grupei. Jaunimas prie savo rašinių turi būtinai pažymėti, kad jie skiriami jaunimo konkursui. Jeigu nebus pažymėta, tai juos dėsime į suaugusiųjų grupę. Suaugusiųjų straipsniai turėtų būti 4–9 mašinėle rašytų puslapių, jaunimo gali būti šiek tiek trumpesni, bet bent dviejų mašinėle rašytų puslapių.

Konkursas baigsis 1993 metų kovo mėn. 1 dieną. Konkurso premijoms turime apie pusantro tūkstančio dolerių. Vertinimo komisija nutars, kiek bus skiriama premijų ir kokio didumo.

Be abejo, jau žinote, kad iš Lietuvos laiškai kartais labai ilgai eina, tad ilgai nelaukite ir siųskite parašytus straipsnius kiek galima greičiau, kad kovo pirmąją jie būtų redakcijoje.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Vytautas Kasniūnas, Jonas Kuprys, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarlis. Techn. redaktorė — Teresė Pautieniūtė-Bogutienė. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636–1098 Tel. (312) 737-8400. "Draugo" spaustuvė. Metinė prenumerata – 15 dol., atskiras numeris – 1,50 dol.